

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

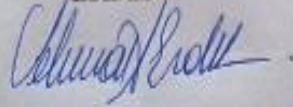
FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE MUHASEBESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

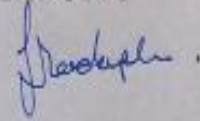
Tezi Hazırlayan: ERSİN DOLU

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Kurulu Tarihi ve No: 27/09/2006-2006/17

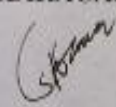
Prof.Dr.Selman Aziz
ERDEN

Prof.Dr.Gültekin
RODOPLU

Yrd.Doç.Dr.Sami
KARACAN

KOCAELİ, 2006

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE MUHASEBESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERSİN DOLU

**ANABİLİM DALI : İŞLETME
PROGRAMI : MUHASEBE-FİNANSMAN**

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. SELMAN AZİZ ERDEN

KOCAELİ, 2006

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi
ŞEKİLLER.....	vii
GİRİŞ.....	1
1 GENEL OLARAK FİNANSAL KİRALAMA.....	2
1.1 FİNANSAL KİRALAMANIN TANIMI.....	2
1.1.1 İşletme Terminolojisi Açısından Finansal Kiralama.....	2
1.1.2 Avrupa Leasing Birliğine Göre Finansal Kiralama.....	3
1.1.3 İngiliz Muhasebe Standardı Komitesine Göre Finansal Kiralama.....	3
1.1.4 Amerikan Federal Muhasebe Standartı Kuruluna Göre Finansal Kiralama.....	4
1.1.5 Uluslararası Muhasebe Standartları Kuruluna Göre Finansal Kiralama.....	4
1.1.6 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanuna (FKK) Göre Finansal Kiralama.....	5
1.1.7 213 Sayılı Vergi Usul Kanuna (VUK) Göre Finansal Kiralama.....	5
1.2 FİNANSAL KİRALAMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	6
1.3 FİNANSAL KİRALAMA ÇEŞİTLERİ.....	8
1.3.1 Sözleşme Süresine Göre Finansal Kiralama Çeşitleri.....	8
1.3.1.1 Operasyonel(Faaliyet) Finansal Kiralama.....	8
1.3.1.2 Finansal Finansal Kiralama.....	9
1.3.2 Malın Niteliği Açısından Finansal Kiralama.....	9
1.3.2.1 Gayrimenkul Finansal Kiralama.....	9
1.3.2.2 Menkul Mal Finansal Kiralama.....	10
1.3.2.3 Personel Finansal Kiralama.....	10
1.3.2.4 Hizmet Finansal Kiralama.....	10
1.3.3 Malın Satıcı Ülkesine Göre Finansal Kiralama.....	10
1.3.3.1 İthalatsız Yurtiçi Finansal Kiralama.....	11
1.3.3.2 İthalatlı Yurtiçi Finansal Kiralama.....	11
1.3.4 Finansal Kiralama Şirketlerinin Konumu Açısından Finansal Kiralama.....	11
1.3.4.1 Dolaysız (Doğrudan) Finansal Kiralama.....	11
1.3.4.2 Dolaylı Finansal Kiralama.....	12
1.3.5 Özel Finansal Kiralama Çeşitleri.....	12
1.3.5.1 Satış ve Geri Kiralama.....	12
1.3.5.2 Tekrarlanan Finansal Kiralama.....	13
1.3.6 Diğer Finansal Kiralama Çeşitleri.....	13
1.3.6.1 Tam Ödemeli-Tam Ödemesiz Finansal Kiralama.....	13
1.3.6.2 Kapalı Uçlu-Açık Uçlu Finansal Kiralama.....	14
1.3.6.3 Kaldıraçlı Finansal Kiralama.....	14
1.3.6.4 Trampa Finansal Kiralama (SWAP).....	14
1.3.6.5 Birinci El-İkinci El Finansal Kiralama.....	15
1.3.6.6 Alt Finansal Kiralama (Sublease).....	15
1.3.6.7 Satışa Yardımcı Finansal Kiralama.....	15
1.3.6.8 İş Ortaklığı ile Finansal Kiralama.....	15
1.3.6.9 İyileşen Finansal Kiralama.....	15
1.3.6.10 Yüzde Finansal Kiralama.....	16
1.3.6.11 Deneme Süreli Finansal Kiralama.....	16
1.4 FİNANSAL KİRALAMANIN İŞLEYİŞİ.....	17
1.4.1 Finansal Kiralamanın Tarafları.....	17
1.4.2 Finansal Kiralama İşleminin Aşamaları.....	17
1.4.3 Finansal Kiralamaya Konu Olacak Malların Özellikleri ve Sınıflandırılması.....	18
1.5 FİNANSAL KİRALAMANIN ÖZELLİKLERİ.....	20
1.6 ULUSLARARASI FİNANSAL KİRALAMA UYGULAMALARI.....	21
1.6.1 Amerika Birleşik Devletleri 'nde Finansal Kiralama (Leasing).....	21
1.6.2 İngiltere 'de Finansal Kiralama.....	22
1.6.3 Almanya 'da Finansal Kiralama.....	22
1.6.4 Fransa 'da Finansal Kiralama.....	23

1.6.5	<i>Japonya’da Finansal Kiralama</i>	23
1.6.6	<i>Brezilya’da Finansal Kiralama</i>	24
1.6.7	<i>İsviçre’de Finansal Kiralama</i>	25
1.6.8	<i>Belçika’da Finansal Kiralama</i>	25
1.7	FİNANSAL KİRALAMANIN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI	26
1.7.1	<i>Finansal Kiralamanın Avantajları</i>	26
1.7.2	<i>Finansal Kiralamanın Dezavantajları</i>	27
1.7.3	<i>Finansal Kiralamanın Ülke Ekonomisi Açısından Etkileri</i>	28
1.8	ABD, AVRUPA VE TÜRKİYE’DEKİ FİNANSAL KİRALAMA İŞLEM HACİMLERİ	30
2	TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMA	32
2.1	TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMANIN GELİŞİMİ	32
2.2	3226 SAYILI FKK ÇERÇEVESİNDE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ	34
2.2.1	<i>FKK Amaç ve Kapsamı</i>	34
2.2.2	<i>Finansal Kiralama Faaliyetinde Bulunmaya Yetkili Kurumlar</i>	35
2.2.2.1	<i>Finansal Kiralama Şirketleri</i>	35
2.2.2.2	<i>Yabancı Finansal Kiralama Şirketleri</i>	36
2.2.2.3	<i>Özel Finans Kurumları</i>	37
2.2.3	<i>Finansal Kiralama Kuruluşları Tarafından Yapılamayacak İşlemler</i>	37
2.2.4	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesi</i>	37
2.2.4.1	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesinin Konusu</i>	38
2.2.4.2	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesinin Özellikleri</i>	39
2.2.4.3	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli, Tescil ve Şerhi</i>	39
2.2.4.4	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesinin Süresi</i>	40
2.2.4.5	<i>Finansal Kiralama Bedeli</i>	40
2.2.4.6	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Sonuçları</i>	40
2.2.4.6.1	<i>Sözleşmenin Süresinin Dolması Sebebiyle Sona Ermesi</i>	40
2.2.4.6.2	<i>Sözleşmenin Diğer Nedenlerle Sona Ermesi</i>	41
2.2.4.6.3	<i>Sözleşmenin Sona Ermesinin Sonuçları</i>	41
2.2.4.7	<i>Finansal Kiralama Sözleşmesi Türleri</i>	41
2.2.4.7.1	<i>Tek Dönemli Kiralama Sözleşmeleri</i>	41
2.2.4.7.2	<i>Dönem Sonunda Varlığı Satın Alma Hakkı Sağlayan Sözleşmeler</i>	42
2.2.4.7.3	<i>Dönem Sonunda Uzatılabilir Kiralama Sözleşmeleri</i>	42
2.2.4.7.4	<i>Dönem Sonunda Satın Alma ve Kiralama Hakkını Birlikte İçerene Kiralama Sözleşmeleri</i>	42
2.2.5	<i>Finansal Kiralamada Kiracının Hak ve Borçları</i>	42
2.2.6	<i>Finansal Kiralamada Kiralayana Hak ve Borçları</i>	43
2.3	FİNANSAL KİRALAMA İLE İLGİLİ DİĞER MEVZUAT	45
2.3.1	<i>Finansal Kiralamanın Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu</i>	45
2.3.1.1	<i>Vergi Usul Kanuna (VUK) Göre Finansal Kiralama Tanımı</i>	45
2.3.1.2	<i>VUK’ya Göre Bir İşlemin Finansal Kiralama Sayılma Şartları</i>	45
2.3.1.3	<i>VUK’daki Düzenlemelerin 3226 Sayılı FKK Karşısındaki Durumu</i>	46
2.3.1.4	<i>Değerleme ve Amortisman Uygulaması</i>	46
2.3.1.4.1	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerlemenin Yeni ve Eski Uygulamasının Karşılaştırılması</i>	46
2.3.1.4.2	<i>Kiralayana İlişkin Değerleme ve Amortisman Esasları</i>	48
2.3.1.4.2.1	<i>Kiralama Bedelinin Kayıtlara Alınması</i>	48
2.3.1.4.2.2	<i>Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Değerlemesi</i>	48
2.3.1.4.2.3	<i>Gelecek Dönemlere Ait Faiz Gelirinin Tahakkuku</i>	49
2.3.1.4.2.4	<i>Aktifleştirilen Alacakların Reeskontu</i>	49
2.3.1.4.2.5	<i>Kur Farkı ve Faiz Giderlerinin Farkı</i>	50
2.3.1.4.2.6	<i>Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Enflasyon Düzeltmesine Tabi Tutulması</i>	50
2.3.1.4.2.7	<i>Amortisman Uygulaması</i>	50
2.3.1.4.3	<i>Kiracıya İlişkin Değerleme ve Amortisman Esasları</i>	50
2.3.1.4.3.1	<i>Kiralama Bedelinin Kayıtlara Alınması</i>	50
2.3.1.4.3.2	<i>Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Değerlenmesi</i>	51
2.3.1.4.3.3	<i>Finansal Kiralama Borçlarının Reeskontu</i>	51
2.3.1.4.3.4	<i>Amortisman ve Yeniden Değerleme Uygulaması</i>	51
2.3.1.4.4	<i>Arazi, Arsa ve Binalara İlişkin Finansal Kiralama Şartı</i>	51
2.3.2	<i>Finansal Kiralamanın Gelir ve Kurumlar Vergisi Karşısındaki Durumu</i>	52
2.3.2.1	<i>Gelir Vergisi Mükelleflerince Yapılacak Kiralamalarda Gelir Vergisi ve Vergi Tevkifatı</i>	52
2.3.2.2	<i>Kurumlar Vergisi Mükelleflerince Yapılacak Kiralamalarda Kurumlar Vergisi ve Vergi Tevkifatı</i>	53

2.3.3	<i>Finansal Kiralama İşlemlerinin Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu</i>	55
2.3.3.1	3226 Sayılı FKK Kapsamında Yapılan Kiralamalarda KDV Oranı	55
2.3.3.2	3226 Sayılı FKK Kapsamı Dışında Yapılan Kiralamalarda KDV Oranı	58
2.3.4	<i>Finansal Kiralamanın Gümrük Vergileri Karşısındaki Durumu</i>	58
2.3.5	<i>Finansal Kiralamanın Yatırım İndirimi Karşısındaki Durumu</i>	60
2.3.6	<i>Finansal Kiralamanın Diğer Vergi, Resim ve Harçlar Karşısındaki Durumu</i>	60
2.4	FİNANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİ	62
2.4.1	<i>Finansal Kiralama Şirketinin Kuruluşu ve Şube Açması</i>	62
2.4.2	<i>Finansal Kiralama Şirketinin Örgüt Yapısı</i>	63
2.4.3	<i>Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı Seçimi</i>	64
2.4.3.1	Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı İşletme ile İlgili Elde Edeceği Bilgiler	64
2.4.3.2	Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı Seçiminde Karar Kriterleri	64
2.4.4	<i>Finansal Kiralama Şirketlerinin Finansman Sorunları</i>	65
2.4.5	<i>Finansal Kiralama Şirketinin Denetimi</i>	66
3	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	68
3.1	ESKİ VE YENİ SİSTEMİN KARŞILAŞTIRILMASI	68
3.1.1	<i>Eski Uygulama</i>	68
3.1.2	<i>Yeni Uygulama</i>	69
3.2	11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ İLE ÖNERİLEN HESAPLAR	70
3.3	GERİ ÖDEME PLANIN NASIL HAZIRLANDIĞININ BİR ÖRNEK OLAY İLE AÇIKLANMASI	73
3.4	BİR ÖRNEK OLAY İLE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNİN AÇIKLANMASI	75
	KAYNAKLAR	91
	ÖZGEÇMİŞ	96

ÖZET

Bu tezin hazırlanmasındaki amaç, finansman problemi çeken küçük ve orta büyüklükteki işletmelere yeni tanınmaya başlanan finansal kiralamayı tanıtmak, nasıl kullanabileceklerini, kullandıkları takdirde hangi avantajları elde edecekleri ve hangi dezavantajlarla karşılaşabileceklerini göstermektir.

Giriş kısmında finansal kiralamanın önemini belirttikten sonra, birinci bölümde finansal kiralamanın tanımı, tarihi, Dünya'daki durumu, finansal kiralama işlemlerinin unsurlarını ve işlemlerin nasıl yapıldığını ortaya koymaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde finansal kiralamanın Türkiye'deki uygulaması ve FKK üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde bir finansal kiralama işlemi yapıldığında bunun gerek kiralayana gerekse kiracı tarafından nasıl muhasebeleştirilebileceği verilen örnek ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Global pazarda, orta ve uzun vadeli kredi kaynaklarının yetersiz oluşu, sermaye piyasasının yeterli gelişmeyi gösterememesi ve kredi faizlerinin maliyetinin yüksek oluşundan, şirketler kaynak sağlamakta güçlük çekmektedirler. Özellikle finansman sıkıntısının üretimi kısıtlayıp, talebin karşılanmadığı pazarlarda piyasanın canlanmasını sağlama ve üretken yatırımları artırmak yönünden finansal kiralama oldukça etkin bir finansman yöntemi olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Finansal Kiralama Kanunu, Finansal Kiralama Muhasebesi, Sermaye Piyasası

ABSTRACT

It seems good to know leasing for small and growing corporations which have financial problems. And they are supposed to know how to make use of leasing and what kind of advantages and disadvantages they will face with. These items are aim of this thesis.

At the begining, having indicated the importance of leasing and tried to consider the description, history, global position and components of leasing at the second chapter.

Second chapter includes the application of leasing in Turkey and the law of leasing. Forth chapter considers the accounting application of leasing. There is a sample which shows the accounting application of leasing for the lessee and lessor sides.

In global market, middle time and long time credit sources are insufficien, thats why finance sector could not show the expected innovation and because of the high cost of credit interests firms have diffuculties to supply source. Particularly when the lack of financial supply restricts the production and the demand of the bazaar could not be full fillied, leasing is a quite effective method to motivate the sectors and to rise the productive investments.

Keywords:Leasing, Law of Leasing, Leasing Accounting,CMB

KISALTMALAR

FKK	: FİNANSAL KİRALAMA KANUNU
VUK	: VERGİ USUL KANUNU
ABD	: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
THY	: TÜRK HAVA YOLLARI
TEFRA	: THE TAX EQUITY and FISCAL DESPONSIBILITY ACT
VSL	: VERBAND SCHWEIZERISCHER LEASINGESELL SCHAFTEN
KDV	: KATMA DEĞER VERGİSİ
KKDF	: KAYNAK KULLANIMINI DESTEKLEME FONU
TMS	: TÜRK MUHASEBE STANDARDI
GVK	: GELİR VERGİSİ KANUNU
KVK	: KURUMLAR VERGİSİ KANUNU
BSMV	: BANKACILIK SİGORTA MUAMELE VERGİSİ
ÖTV	: ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ
DPT	: DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
SPK	: SERMAYE PİYASASI KANUNU
TTK	: TÜRK TİCARET KANUNU
AB	: AVRUPA BİRLİĞİ
IMF	: INTERNATIONAL MONETARY FUND
UMS	: ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARDI
TMS	: TÜRK MUHASEBE STANDARDI
AGE	: ADI GEÇEN ESER
AGM	: ADI GEÇEN MAKALE
VB	: VE BENZERİ
BKZ	: BAKINIZ

ŞEKİLLER

Şekil 1-1 ABD’de Makine ve Teçhizat Yatırımları ile Finansal Kiralama İşlem Hacimleri.....	30
Şekil 1-2 Avrupa’da Finansal Kiralama İşlem Hacimleri.....	31
Şekil 1-3 Türkiye’de Finansal Kiralama İşlem Hacimleri.....	31

GİRİŞ

Günümüzde en çok kullanılan kavramlar arasında “küresel dünya ve küresel ekonomi” kavramları yer almaktadır. Küreselleşen ekonominin belli başlı sorunları arasında ise yatırımların finansmanı yer almaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi için yapılan araştırmalar ekonomi dünyasına çağdaş finans tekniklerinden biri olan “*Finansal Kiralama (Leasing)*” tekniğini kazandırmıştır. Finansal kiralamanın gelişmesine, öncelikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ABD (Amerika Birleşik Devletleri) ve diğer gelişmiş ülkelerde yatırımların aşırı artışı ve bunun sonucunda ortaya çıkan sermaye kıtlığı neden olmuştur. Finansal kiralama sanayileşmiş ülkelerde 1970’lerin başlarına kadar istikrarlı bir gelişme kaydetmiştir. Daha sonra da bütün sanayileşmiş kapitalist ülkelerin finans sektörleri içindeki payı artmıştır. Günümüzde gelişmekte olan bir çok ülkede ve Türkiye’de “*Genç Endüstri*” olarak adlandırılan finansal kiralama, bir çok gelişmiş ülkede olgunluk dönemine ulaşmış ve genel kabul görmüş sermaye malı edinme aracı olmuştur.

Bu çalışma, günümüz küresel ekonomisinde yatırımların finansmanı sorununa cevap verebilen çağdaş ve yeni tekniklerden biri olan “*Finansal Kiralama Tekniğinin*”, Türkiye piyasasında faaliyet gösteren, ancak henüz bu tekniğe gerekli önemi vermeyen işletmeler açısından ne derece önemli ve vazgeçilmez bir finansman tekniği olduğunu ortaya koymak ve finansal kiralama tekniğini kullanan işletmelerin bu tekniği karşılıklı olarak nasıl muhasebeleştirceklerini göstermek amacı ile hazırlanmıştır. Bu sebeple giriş ve sonuç bölümü hariç 3 bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir .

Birinci bölümde finansal kiralamanın tanımı, tarihsel gelişimi, çeşitleri, dünyadaki uygulamaları, avantajları ve dezavantajlarından bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde finansal kiralamanın Türkiye’deki uygulamasına, Türkiye’deki gelişimine ve ilgili yasalarla ilişkisine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise finansal kiralama işlemlerinin hangi esaslara göre muhasebeleştirildiği ortaya konularak örnek bir muhasebe uygulamasına yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise bu çalışmada elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1 GENEL OLARAK FİNANSAL KİRALAMA

Finansal Kiralama (Leasing), işletmelerin aktif yapısına esneklik kazandırması, teknolojik gelişmelere uyum sağlama imkanı vermesi, özellikle yeni teknolojilerin transferinde doğabilecek riskleri asgariye indirmesi, sabit maliyetleri değişken maliyetlere dönüştürme olanağı sağlaması, işletmelerin borçlanarak makine ve teçhizat satın alma yerine sadece kira ödemek suretiyle yatırım kaynaklarını sağlayabilme fırsatını vermesi gibi pek çok imkanları sağladığı için bilhassa gelişmiş ülkelerde direkt finansmana alternatif olarak başvurulan bir yöntem durumuna geçmiştir. Bu yöntem aynı şekilde gelişmekte olan ülkeler için de oldukça caziptir. Bu nedenledir ki bir çok finansal kiralama şirketi ulusal sınırları aşarak uluslararası alanda iş yapmaktadır¹.

Finansal kiralamanın temel felsefesi, mülkiyet hakkının içerdiği kullanma, yararlanma ve yok etme yetkilerden yararlanma yani semere elde etme yetkisinin ekonomik olduğu varsayımına dayanmaktadır².

1.1 FİNANSAL KİRALAMANIN TANIMI

Finansal kiralama, çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Tanımlarda bu ayrımın yapılma sebebi, Finansal kiralamanın çeşitli yasa, uygulama ve standartlarda farklı farklı yer almasıdır.

1.1.1 İşletme Terminolojisi Açısından Finansal Kiralama

İşletme terminolojisi açısından Finansal kiralama; kiracının diğer bir deyimle kullanıcının kira konusu olan varlığı kullanma karşılığında kiralayana yani varlığın sahibine yapacağı ödemeyi belirten bir anlaşmadır. Bu anlaşmalar geri dönülebilen ve geri dönülemeyen kiralama olarak iki gruba ayrılarak incelenir. Geri dönülebilen kira anlaşmalarında kiracı istediği an sözleşmenin iptalini isteyerek varlığı kiralayana geri verip kira ödeme yükümlülüğünden kurtulabilir. Vazgeçilemeyen kira sözleşmeleri belirlenen süre içerisinde iptal edilemez ve kiracı sürenin bitimine kadar belirlenen kira bedelini ödemek zorunda kalır.

¹ Recep Yavaş ve Mehmet Yüce, "Türk Vergi Mevzuatı Açısından Leasing(Finansal Kiralama) ve Uygulamada Görülen Aksaklıklar, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:80(Mayıs, 1995), s.129.

² Mehmet Koç, **Finansal Kiralama**, 2.b., İstanbul: Beta Yayınevi, 2004, s.3.

1.1.2 Avrupa Leasing Birliğine Göre Finansal Kiralama

Avrupa Leasing Birliği'ne göre finansal kiralama; ‘‘Belirli bir süre için kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında imzalanan ve üreticiden kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir sözleşme olup, malın kullanımının belirli bir kira ödemesi karşılığında kiracıya bırakılmasıdır³.

1.1.3 İngiliz Muhasebe Standardı Komitesine Göre Finansal Kiralama

İngiltere’de *Accounting Standart Comitee* tarafından yayımlanan *Standart Of Standart Accounting Practice No:21*’e göre bir kiralama işleminin finansal kiralama olarak değerlendirilebilmesi için işlemin sonucunda mülkiyet ile ilgili risk ve yararların büyük ölçüde kiracıya aktarılmıŐ olması yeterlidir. Bu aktarımın gerçekten de büyük ölçüde olup olmadığı konusunda tereddüt belirirse baŐvurulması gereken test, kira sözleşmesinde belirlenmiş olan kira ödemelerinin (peşin olarak ödenen kiralar da dahil) kira sözleşmesinin zımnen içerdiği faiz oranı ile iskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamının, kiralanan malın piyasa değerinin %90’ından yüksek olup olmadığıdır. Eğer kira sözleşmesinin içerdiği zımni faiz oranını belirlemek mümkün değilse, kiracının aynı türden bir sözleşmede kabul edebileceği bir başka faiz oranı iskonto oranı olarak kullanılabilir. İskonto işlemi sonucunda bulunan değer, kiralanan malın piyasa değerinin %90 veya daha çoğu ise bu işlem finansal kiralama işlemi olarak kabul edilir⁴.

³ Barış Sipahi, ‘‘Leasing İŞlemlerinin Kiracı ve Kiraya Veren Açısından Muhasebeleştirilmesi(1)’’, **Mükellefin Dergisi**, Sayı 86(Şubat,2000), s.91.

⁴ M.Vefa Toroslu, **Leasing İŞlemleri ve Muhasebesi**, 1.b., İstanbul: Beta Yayınevi, 2000, s.2.

1.1.4 Amerikan Federal Muhasebe Standart Kuruluna Göre Finansal Kiralama

Finansal kiralama kriterleri, Amerikan Federal Muhasebe Standartları Kurulunca (Federal Accounting Standard Board) yayımlanan 13 No'lu standart ile belirlenmiştir. Buna göre;

- Kira süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devrinin öngörülmesi,
- Kira süresinin sonunda kiracıya malı düşük bir bedelle satın alma hakkının verilmesi,
- Kira süresinin kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az %75'ini kapsamaması,
- Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değerinin, kiralanan malın rayiç bedelinin en az %90'ına eşit olması,
- Kiralama sözleşmesinin konusu olan gayrimenkul malın, kiracının belirlediği özel ihtiyaçlar için satın alınmış veya inşa edilmiş olması nedeniyle, kiracıdan başka biri tarafından kullanılma ihtimalinin düşük olması,

hallerinden birinin varlığı durumunda yapılan kiralama işlemi finansal kiralama sayılmaktadır⁵.

1.1.5 Uluslararası Muhasebe Standartları Kuruluna Göre Finansal Kiralama

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Committee) tarafından yayımlanan International Accounting Standart No:17'ye göre, eğer bir kiralama işlemi kiralama dönemi sonunda kiralanan malın mülkiyetinin kiracıya geçip geçmeyeceğinden bağımsız olarak, mülkiyet ile ilişkili risk ve yararları büyük ölçüde kiracıya aktarıyorsa bu işlem finansal kiralama işlemidir. Bu kıstasa uymayan diğer kiralama işlemleri faaliyet kiralamasıdır⁶.

Anılan standarda göre;

- Kira sözleşmesinde, kira süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devri öngörülüyorsa veya,

⁵ Koç, a.g.e., s.5-6.

⁶ Toroslu, a.g.e., s.2.

- Kira sözleşmesinde kira süresinin sonunda kiracıya malı o tarihte beklenen piyasa fiyatının altında bir bedelle satın alma hakkı veriliyorsa veya,
- Kira süresi kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az %75'ini kapsıyorsa ya da,
- Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı ödemelerin iskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamı, kiralanan malın rayiç bedelinin en az %90'ına eşitse,

yapılan işlem finansal kiralama işlemidir⁷.

1.1.6 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanuna (FKK) Göre Finansal Kiralama

Finansal kiralama sözleşmesi 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunun'un (FKK) 4. maddesine göre şöyle tanımlanmıştır: "Sözleşme; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir".

1.1.7 213 Sayılı Vergi Usul Kanuna (VUK) Göre Finansal Kiralama

Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) Mükerrer 290. maddesine göre "*Finansal Kiralama*"; kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralama türüdür. Aynı iktisadi kıymete ilişkin birden fazla sözleşme, ilave, tadil ve diğer sözleşmelerin yapılması halinde tüm anlaşmalar bir arada değerlendirilmelidir⁸.

⁷ Koç, a.g.e., s.6.

⁸ Nuran Cömert Doyrangöl, "Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:64(Temmuz-Ağustos-Eylül 2003), s.7-8.

1.2 FİNANSAL KİRALAMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Finansal kiralama, özellikle yatırım mallarının kiralanması, uzun geçmişe sahip bir olaydır. Tarihte ilk finansal kiralama fikrinin M.Ö. 350 yıllarında eski Yunanlılar tarafından ileri atıldığı öne sürülmektedir⁹. Uygulama olarak bakıldığında ise finansal kiralamaya ilk örnek M.Ö. 2000’li yıllarda Sümerlerde tarımsal aletlerin ve toprağın çiftçilere, hükümette etkinliği olan kişiler tarafından taksitle kiralanması şeklinde görülmektedir.¹⁰

İlk ciddi finansal kiralama işlemi 1870 yılında ABD’de kaldıraçlı finansal kiralama şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra 1877 yılında Bell-Telephone Company telefon makinelerini satmayarak, finansal kiralama yolu ile kiraya vermiştir¹¹. Buna benzer uygulamaları 1920’li yıllarda IBM ve Remington-Rand Company’nin de yaptığı görülmektedir. Finansal kiralamanın bir finansman yöntemi olarak kullanılması ise yine ABD’de 1930’lu yıllarda ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nda gündeme gelen hızlı teknolojik gelişme ABD ve Avrupa’da işletmelerin üretim tarzlarında önemli değişiklikler yapmalarına neden olmuştur. Bu suretle ortaya çıkan sabit varlıkların yenilenmesi ihtiyacı işletmeleri zorunlu olarak yeni finansman imkanları aramaya ve dolayısı ile finansal kiralama anlaşmalarından yararlanmaya sevk etmiştir¹².

Çağdaş anlamda ilk kiralama şirketi, 1952 yılında Henry Schaenfeld tarafından kurulan “*United States Leasing Corporation*” şirketi olmuştur. Şimdiki adı “*United States Leasing International Inc.*” olan bu şirket 1959 yılında Kanada’da “*Canada-Dominian Leasing Corporation*”, bir yıl sonra da İngiltere’de bir İngiliz finansman kurumu ile birlikte “*Mercantile Leasing Company*” kiralama şirketi kurmuştur¹³.

Avrupa’da ise 1950’li yılların sonunda, 1960’lı yılların başında genellikle Amerikan finansal kiralama şirketlerinin ve bazı finans kuruluşlarının ortaklığı ile ilk finansal

⁹ Bahşi Gölehan ve Ernst Zander, “Leasing ve Factoring ile İlgili Muhasebe Sorunları ve Türkiye Uygulamasın İçin Öneriler”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi**, Sayı:49-50(Ağustos-Kasım 1987), s.105-120.

¹⁰ Volkan Olcay, “Dünya’da ve Türkiye’de Leasing İşlemleri ve Bu İşlemlerin Mali Tablolara Etkisi”, **Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği “Şirketlerde Leasing, Factoring ve Ortaklardan Sağlanan Finansman ile Ortaklar Cari Hesabının İşleyişi ve Sorunları” Konulu Meslek Toplantısı**, İstanbul, 09/03/1998.

¹¹ Sibel Buyurgan, “Finansal Kiralamaya İlişkin Muhasebe Sorunları”,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994), s..3.

¹² Sipahi, a.g.m., s.92.

¹³ Buyurgan, a.g.m., s.3.

kiralama şirketlerinin kurulduğu görülüyor. Buna göre Londra’da, Brüksel’de ve Paris’te ilk finansal kiralama şirketleri 1961 yılında kurulmuştur¹⁴.

Avrupa ülkelerindeki hızlı gelişme, çeşitli ülkelerde finansal kiralama şirketlerinin kurulması ve uluslararası alanda karşılaşılan ortak problemlerin giderilmesi ihtiyacını doğurmuştur ve bunun sonucunda 03/05/1972 tarihinde Brüksel’de onbeş ülkenin Ulusal Leasing Birliklerinin katılımı ile “*Avrupa Leasing Birliği (Leaseurope)*” kurulmuştur¹⁵.

Finansal kiralama 1980’lerde tüm sanayileşmiş kapitalist ülkelerde finansman sektörünün önemli bir parçası haline gelmişti. Ancak 1980’li yılların ortalarına doğru finansal kiralama işlemlerine getirilen kısıtlamalar nedeniyle finansal kiralama endüstrisinde bir duraklama görülmüştür. Bazı sanayileşmiş ülkelerde finansal kiralama aleyhine vergi düzenlemeleri yapılması sonucunda, bu ülkelerde finansal kiralama işlemleri çok düşük bir düzeye kadar inmiş buna rağmen finansal kiralama endüstrisi bir çok ülkede büyümesini sürdürmüştür¹⁶.

ABD’de ve Avrupa’da finansal kiralama faaliyetlerinin başlangıcı 19. yy sonlarına ve 20. yy ortalarına dayanmakta iken, Türkiye’de bir varlıktan elde edilecek olan faydanın ona sahip olmaktan değil, onu kullanmaktan geldiği felsefesinin yerleşmemesinden ötürü, diğer bir ifade ile Türk halkında olan mülkiyete sahip olma duygusundan dolayı Türkiye’de finansal kiralama uzun yıllar uygulanmamıştır. Finansal kiralama Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının 1980 sonrasında aldığı birkaç proje kredisi ile Türk Hava Yolları (THY)’nin yurt dışında gerçekleştirdiği cross border işlemleri hariç Türkiye’de 28/06/1985 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 3226 sayılı FKK ile başlamıştır. 1987 yılında bankaların yavru şirketleri olarak ilk finansal kiralama şirketleri faaliyete başlamıştır¹⁷.

¹⁴ Buyurgan, ag.m., s.92.

¹⁵ Vural Aydın, “Finansal Kiralama(Leasing)”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992), s.4.

¹⁶ Mehmet Günlük, “Leasingin Türkiye Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999), s.9.

¹⁷ Sipahi, a.g.m., s.93.

1.3 FİNANSAL KİRALAMA ÇEŞİTLERİ

Finansal kiralamanın ilk uygulanmaya başlamasından bugüne kadar meydana gelen gelişmeler finansal kiralamanın çeşitlenmesine neden olmuştur.

Finansal kiralama çeşitleri, finansal kiralama sözleşmesinin süresine, malın niteliğine, malın satıcı ülkesine, finansal kiralama şirketlerinin konumuna, özel finansal kiralama çeşitleri ve diğer finansal kiralama çeşitleri olarak altı grup altında toplanabilir.

1.3.1 Sözleşme Süresine Göre Finansal Kiralama Çeşitleri

Sözleşme süresine göre finansal kiralama “*Operasyonel (Faaliyet) Finansal Kiralama* ve *Finansal Finansal Kiralama*” olmak üzere ikiye ayrılır.

1.3.1.1 Operasyonel(Faaliyet) Finansal Kiralama

Operasyonel finansal kiralamanın diğer bir adı da “*İşletme Finansal Kiralamasıdır*”. Operasyonel finansal kiralamada mal sahibi ya da kiralayan malın sadece kullanma haklarını kiracıya belirli bir dönem için devreder. Kiralama periyodunun sonunda mal, kiralayana geri dönebilir. Örneğin araba kiralama şirketleri operasyonel temelde günlük ya da haftalık olarak arabaları kiralarlar¹⁸.

Operasyonel finansal kiralamada yatırımcı şirketin mala hukuken sahip olması mümkün değildir. Çünkü finansal kiralama şirketi finansal kiralamaya konu olan malın ekonomik ömrü süresince veya amortisman ayırma süresi dolduktan sonra malı kullanabilir veya malı satması halinde de hurda değeri üzerinden gelir elde edebilme hakkına sahiptir. Operasyonel finansal kiralamada sözleşme şartlarının ve tarafların yükümlülüklerinin aşağıdaki şekilde sıralanması mümkündür¹⁹:

- Operasyonel finansal kiralamada finansal kiralama şirketleri yatırımcı şirketlere (kiracı) mallara ait servis, bakım-onarım,... vs. hizmetleri vermekle yükümlüdür.
- Operasyonel finansal kiralamada sözleşme süreleri, kiralanan malların (makine, araç, gereç, ...) ekonomik ömürlerinden daha kısa olmalıdır. Finansal kiralama geri ödemeleri de sözleşmeye konu olan malın mahiyetinin

¹⁸ Sidney Davidson, Clyde P. Stickney ve Ramon L. Weil, **Financial Accounting And Introduction to Concepts, Methods and Uses**, Fourth Edition, Japan: Halt-Saunders International Edition, 1985, s.485.

¹⁹ Nuray Ergül ve Sezai Dumanoglu, **Finansal Kiralama**, İstanbul: Der Yayınları, 2003, s.21-22.

tamamını kapsamalıdır. Finansal kiralama şirketi, sözleşme süresi sona erdiğinde malı bir başkasına veya aynı yatırımcı şirkete tekrar kiralayabilir ve satabilir.

- Operasyonel finansal kiralama sözleşmesinde yatırımcı şirket malın demode olması, teknolojinin geride kalması gibi nedenlerden dolayı, sözleşmede ayrıntıları belirlenmiş malın güncelleştirilmesini finansal kiralama şirketinden isteyebilir.

1.3.1.2 Finansal Finansal Kiralama

Finansal finansal kiralama işleminde ekipmanın kullanım hakkı kiracıya verilirken, sözleşme süresi sonunda ekipman önceden belirlenen bir bedel karşılığında kiracıya devredilir. Bu tür finansal kiralamada sözleşme süresi ekipmanın ekonomik ömrünün önemli bir bölümünü kapsarken, sözleşmeler genellikle iptal edilemez niteliktedir²⁰.

1.3.2 Malın Niteliği Açısından Finansal Kiralama

Malın niteliği açısından finansal kiralama gayrimenkul finansal kiralama, menkul mal finansal kiralama, personel finansal kiralama ve hizmet finansal kiralama olmak üzere dörde ayrılır.

1.3.2.1 Gayrimenkul Finansal Kiralama

Arsa, bina, makine parkı,...vs. gibi varlıkların kiralanmasını ifade eden finansal kiralama çeşididir ve bir bütün oluşturan alanların kiralanmasında teknik özellikler büyük önem taşır. İşletmelerin tamamının kiralanması “*Plant Leasing*” ile gerçekleştirilen finansal kiralama, ekonomik olması nedeniyle tercih edilir²¹. FKK’nın 5. maddesinde yer alan, “Sözleşmeye taşınır ve aşınmaz mallar konu olabilir. Patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar .” İfadesine göre, bu tür finansal kiralamar FKK kapsamında değerlendirilir.

²⁰ Yüksel, a.g.m., s.63.

²¹ Ergül ve Dumanoğlu, a.g.e., s.23-24.

1.3.2.2 Menkul Mal Finansal Kiralama

Menkul mal finansal kiralaması ile makineler ya da işletme donanımının kiralanması anlatılmak istenmektedir. Uygulamada yatırım malları ve tüketim malları kiralaması olmak üzere iki tür talebi karşılamaktadır. Bilgisayar, büro malzemeleri, otomobil, buzdolabı, ... vs. kiralama gibi²². FKK'nın 5. maddesi kapsamında, bu tür finansal kiralamalar FKK kapsamında değerlendirilir.

1.3.2.3 Personel Finansal Kiralama

Ödünç veren şirketle, ödünç alan şirket arasında yapılan sözleşme ile işçinin tüm sosyal hakları ödünç verene yüklenmiş olup bir tür hizmet sağlama sözleşmesidir. Bu tür sözleşmeler için işçinin izninin alınması şarttır. 3226 sayılı FKK'nın 5. maddesinde, patent, fikri ve sınai hakların dışında taşınır ve taşınmaz malların finansal kiralamaya konu olabileceği belirtildiğine göre, bu tür sözleşmelerin FKK kapsamında değerlendirilmesine imkan bulunmamaktadır²³.

1.3.2.4 Hizmet Finansal Kiralama

Hizmet finansal kiralama kendi içinde üçe ayrılabilir; Birincisi "*Tam Servis Kiralamadır*". Bu tür finansal kiralamada, finansal kiralama kuruluşu kiralanın bakım, onarım, sigorta ve diğer hizmetlerini de üstlenmektedir. İkinci olarak "*Yarım Servis Kiralamadır*". Bu tür finansal kiralamada bakım, onarım, sigorta ve öteki giderler finansal kiralama alıcısı ile vericisi arasında bölüşülmektedir. Üçüncü ve son olarak "*Net Leasing*". Bu tür finansal kiralamada finansal kiralama alıcısı tüm tamir, bakım, onarım ve sigorta giderlerini üstlenir²⁴. FKK'nın yukarıda belirtilen 5. maddesinde yer alan ifadeye göre, bu tür finansal kiralamalar FKK kapsamında değerlendirilmez.

1.3.3 Malın Satıcı Ülkesine Göre Finansal Kiralama

Malın satıcı ülkesine göre finansal kiralama "*İthalatsız Yurtiçi Finansal Kiralama*" ve "*İthalatlı Yurtiçi Finansal Kiralama*" olmak üzere ikiye ayrılır.

²² Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1999, s.256.

²³ Koç, a.g.e., s.13.

²⁴ Berk, a.g.e., s.256.

1.3.3.1 İthalatsız Yurtiçi Finansal Kiralama

Bu tür finansal kiralamada kiracı ile kiralayan aynı ülkede bir varlığın kiralınması amacıyla sözleşme yapmaktadırlar ve kiralama işlemi söz konusu ülkenin mevzuatı ile sınırlı olarak yapılmaktadır²⁵.

1.3.3.2 İthalatlı Yurtiçi Finansal Kiralama

Bu tür finansal kiralamada kiralayan ile kiracı farklı ülkelerde bulunmaktadır. Bu durumda kiralayan ve kiracının dışındaki bir ülkenin mevzuatı da kiralama işlemlerinde uygulanabilir²⁶.

1.3.4 Finansal Kiralama Şirketlerinin Konumu Açısından Finansal Kiralama

Finansal kiralama şirketlerinin konumu açısından finansal kiralama “*Dolaysız Finansal Kiralama*” ve “*Dolaylı Finansal Kiralama*” olmak üzere ikiye ayrılır.

1.3.4.1 Dolaysız (Doğrudan) Finansal Kiralama

“*İki Taraflı*” veya “*İmalatçı veya Satıcı Finansal Kiralaması*” da denilmektedir. Daha çok pazarlama dolayısıyla başvurulan bir yöntemdir.

Bu tür kiralamada, kiralamaya konu olan mal kiracıya doğrudan doğruya satıcı tarafından devredilmekte olup, finansal kiralama şirketi satıcının sözleşmesini devir almak suretiyle, alıcının yerine geçmektedir. Yapılan teslim giderleri ve bakım giderleri satıcıya aittir²⁷. Türkiye’de Doğrudan Finansal Kiralama 3226 sayılı FKK çerçevesinde uygulanmamaktadır²⁸.

²⁵ Koç, a.g.e., s.10.

²⁶ Onur Kırcı, “Leasing İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde UMS ile TMS Karşılaştırılması ve Türkiye Uygulaması”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001), s.11.

²⁷ Sipahi, a.g.m., s.94.

²⁸ Sipahi, a.g.m., s.94.

1.3.4.2 Dolaylı Finansal Kiralama

Üç taraflı finansal kiralama da denir. Dolaylı finansal kiralamada satıcı ile kiracı arasına finansal kiralama şirketi girmektedir. Kiralamaya konu olan mal kiracı tarafından seçilmekte olup finansal kiralama şirketi ile satıcı firma arasında bu mal için alım-satım sözleşmesi yapılırken kiracı ile de finansal kiralama sözleşmesi yapılır. Kiracı teslim ile birlikte hasar ve bakım giderlerini de üstlenmektedir²⁹.

1.3.5 Özel Finansal Kiralama Çeşitleri

İki tür özel finansal kiralama vardır. Bunlardan birincisi “*Satış ve Geri Kiralama*”, ikinci ise “*Tekrarlanan Finansal Kiralamadır*”.

1.3.5.1 Satış ve Geri Kiralama

Satış ve geri kiralama yöntemi; arazi, bina ve malzemenin sahibi olan firmanın önce bu malların mülkiyetini satması ve buna eş zamanlı olarak bu mülkiyetleri belirli bir süre geri kiralamak için özel terimler altında bir anlaşma yerine getirilmesi işlemidir. Alıcı, sigorta şirketi, ticari banka, ihtisaslaşmış finansal kiralama şirketi ya da hatta bireysel yatırımcı bile olabilir³⁰.

Satış ve geri kiralama yöntemi, kötü kullanılmaya son derece açık bir yöntemdir. Bu işlem, işletme aktiflerinin her türlü icra işlemi dışına çıkartılmasını sağlayarak, alacaklı konumundaki üçüncü kişilerin zararına yol açmaktadır. Ayrıca borç verenlerin doğru bilgi almasını engelleyerek, finansal kiralamanın alacaklıları aleyhine işlem yapmasına neden olmaktadır³¹.

Satış ve geri kiralamanın amacı, tesisin satılması ile yatırımcı şirketin yatırım mallarına bağladığı sermayeyi çözerek elde ettiği nakdi, diğer işletme sermayesi ya da yatırım alanında kullanmaktır³².

²⁹ Sipahi,ag.m., s.94.

³⁰ Eugene F. Brigham, **Fundamentals Of Financial Management**, Sixth Edition, The Oryden Pres A Harcourt Brace Jovanovich College Publisher, s.625.

³¹ Nuray Ergül ve Sezai Dumanoğlu, “Türkiye’de Leasing ve Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, sayı:185, s.100.

³² Ergül ve Dumanoğlu, a.g.e., s.31-32.

1.3.5.2 Tekrarlanan Finansal Kiralama

Finansal kiralama sözleşmesinin sonunda alternatif bir mal arayışına girmeksizin aynı malın aynı finansal kiralama şirketinden tekrar kiralınmasına denir³³.

1.3.6 Diğer Finansal Kiralama Çeşitleri

Yukarıda anlatılanlardan başka kullanılan diğer finansal kiralama türleri şunlardır:

1. Tam Ödemeli-Tam Ödemesiz Finansal Kiralama.
2. Kapalı Uçlu-Açık Uçlu Finansal Kiralama.
3. Kaldıraçlı Finansal Kiralama.
4. Trampa Finansal Kiralama (SWAP).
5. Birinci El-İkinci El Finansal Kiralama
6. Alt Finansal Kiralama(Sublease)
7. Satışa Yardımcı Finansal Kiralama
8. İş Ortaklığı ile Finansal Kiralama
9. İyileşen Finansal Kiralama
10. Yüzde Finansal Kiralama
11. Deneme Süreli Finansal Kiralama

1.3.6.1 Tam Ödemeli-Tam Ödemesiz Finansal Kiralama

Tam ödemeli finansal kiralama deyimi kiralayanın kiracı ile yaptığı sözleşme gereğince yapılacak kira ödemelerinin sadece kiralamaya konu olan malın alınması için yapılmış olan yatırım ve harcamanın değil bu fonunun alternatif getirisinin de zaman içinde kavranmasını ifade etmektedir³⁴.

Tam ödemesiz finansal kiralama ise finansal kiralama sözleşmesinde yer alan kira bedelinin, sözleşme süresince malla ilgili oluşacak maliyeti karşılamayan finansal kiralama çeşididir³⁵.

³³ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.32.

³⁴ Mustafa Özeler ve Doğan Cansızlar, **Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Kiralamanın (Leasing) Dünyada ve Türkiye’de Uygulaması**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Yayını, Yayın No:1987/287, s.20.

³⁵ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.32.

1.3.6.2 Kapalı Uçlu-Açık Uçlu Finansal Kiralama

Kapalı uçlu finansal kiralama, sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konusu malın mülkiyetinin kiraya verene ait olduğu kiralamadır. Bu tür finansal kiralamada kiracının yatırıma sahip olma olanağı yoktur³⁶.

Açık uçlu finansal kiralamada, önceden belirlenen koşullar çerçevesinde finansal kiralama konusu malın mülkiyeti sözleşme süresi sonunda kiracıya geçmektedir³⁷.

1.3.6.3 Kaldıraçlı Finansal Kiralama

Kaldıraçlı finansal kiralamar (Leveraged Leasing) ilk kez 1870 yılında ABD’de Philadelphia’da uygulanan, özellikle büyük sermaye harcamaları gerektiren projelere yönelik kiralama düzenlemelerinde uygulanmakta olup, kiraya verenin kiraya verilecek olan varlığı satın alabilmek için fonları bir başka kredi kurumundan sağladığı finansal kiralamar olarak tanımlanabilir. Örneğin, 40 milyon dolarlık bir yatırım için finansal kiralama şirketi 5 milyon dolarlık bir yatırım yapmakta geri kalanının ise bir finans kuruluşundan almaktadır. Bu borç için ise kiralanacak olan varlık teminat olarak gösterilmektedir. Bu şekilde kiracı az miktar parayı riske atarak fazla maliyetli bir varlığa sahip olmaktadır. Her kaldıraçlı kiralama anlaşması yatırım değerine, tarafların özelliklerine göre farklılık göstermektedir³⁸.

1.3.6.4 Trampa Finansal Kiralama (SWAP)

Takas veya Swap şeklinde finansal kiralama da denir. Bu tür finansal kiralamada kiracının, finansal kiralamaya konu olan makine ve teçhizatın bakım ve onarım masraflarından korunabilmesi ve bakım ve onarım ile ilgili zaman kaybına uğramaması için söz konusu malları değiştirebilmesine olanak verilmektedir³⁹.

³⁶ Toroslu, a.g.e., s.13.

³⁷ Toroslu, a.g.e., s.13.

³⁸ Sipahi, a.g.m., s.99-100.

³⁹ Toroslu, a.g.e., s.14.

1.3.6.5 Birinci El-İkinci El Finansal Kiralama

Bu tür finansal kiralama, kiralama konusu olan malın daha önce kullanılıp kullanılmamasına göre değişmektedir. Kullanılmışsa ikinci el, kullanılmamışsa birinci el finansal kiralama söz konusudur⁴⁰.

1.3.6.6 Alt Finansal Kiralama (Sublease)

Bu tür kiralamada kiralayan, kiralanan varlığın kullanım hakkını kiracıya devreder. Kiracı da aynı varlığı üçüncü bir kişiye aynı şartlarda devredebilir. 3226 sayılı FKK'nın 15. maddesinde kiracının, kiraladığı malın zilyetliğini üçüncü kişilere devredemeyeceği hükme bağlandığından, bu tür kiralama FKK kapsamına girmez⁴¹.

1.3.6.7 Satışa Yardımcı Finansal Kiralama

Satıcı firmalar, müşterilerine vadeli satış seçeneklerinin yanı sıra finansal kiralama seçeneğini de sunmaktadırlar. Müşterisinin finansal kiralamayı tercih etmesi durumunda işlemler normal finansal kiralama işlemlerinde olduğu gibi devam eder⁴².

1.3.6.8 İş Ortaklığı ile Finansal Kiralama

Birden fazla yatırım şirketinin bir araya gelerek çok pahalı olan malı finansal kiralama şirketinden kiralamasını içeren finansal kiralama çeşididir. Bu uygulamada, bir veya iki yatırımcı şirket esas borçlu kabul edilerek finansal kiralama faaliyetine izin verilir⁴³.

1.3.6.9 İyileşen Finansal Kiralama

Trampa finansal kiralamaya benzeyen bir finansal kiralama çeşididir⁴⁴.

⁴⁰ Kırıcı, a.g.e., s.12.

⁴¹ Koç, a.g.e., s.12.

⁴² Toroslu, a.g.e., s.13.

⁴³ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.34.

⁴⁴ Toroslu, a.g.e., s.14.

1.3.6.10 Yüzde Finansal Kiralama

Yatırımcı şirketin kira bedellerine ilave olarak bir önceki dönem gelirlerinden bir yüzde ile hesaplanan kar payını kira olarak ödeme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama çeşidine denir⁴⁵.

1.3.6.11 Deneme Süreli Finansal Kiralama

Bazı kiralamalar, altı ay ile bir yıl arasında değişen deneme süresine izin vermektedir. Bu süre içerisinde, kiracılar, makinenin beklenen işi yapıp yapmadığına ve daha önemlisi gelir oluşturup oluşturmadığına karar verirler. Verilen karar sonucunda kiralamanın yapılıp yapılmayacağına, yapılacak ise hangi şartlarda ve ne kadarlık bir zaman dilimi içinde yapılacağına karar verirler⁴⁶.

⁴⁵ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.34.

⁴⁶ Günlük, a.g.e., s.41.

1.4 FİNANSAL KİRALAMANIN İŞLEYİŞİ

Finansal kiralamanın işleyişi “*Finansal Kiralamanın Tarafları*”, “*Finansal Kiralama İşleminin Aşamaları*” ve “*Finansal Kiralamaya Konu Olacak Malların Özellikleri ve Sınıflandırılması*” olmak üzere üç bölüme ayrılarak incelenebilir.

1.4.1 Finansal Kiralamanın Tarafları

Finansal kiralama işleminde esas olarak üç taraf vardır. Bunlar kiracı, kiralayan ve satıcıdır.

i) Kiracı (Yatırımcı): Finansal kiralama işlemlerinde ekipmanın kullanım hakkını sözleşme ile önceden belirlenen kira ödemeleri karşılığında satın alan taraftır⁴⁷.

ii) Kiralayan (Finansal Kiralama Şirketi): Finansal kiralama işlemine konu olan ekipmanın hukuki mülkiyetini üzerinde taşıyan ve sözleşme ile önceden belirlenen kira ödemeleri karşılığında kullanım hakkını kiracıya devreden taraftır⁴⁸.

iii) Satıcı (Üretici): Finansal kiralama işlemine konu olan ekipmanı temin eden üretim ve pazarlama kuruluşudur⁴⁹.

Yukarıda anlatılan tarafların dışında leasing kuruluşunun öngördüğü bazı durumlarda bir teminat kurumu da finansal kiralama işlemine taraf olabilmektedir. Teminat, finansal kiralama kuruluşunun, yatırımcının mali durumunu incelemesi sonucunda hiç gerekli görülmez. Bazen, yatırımın sadece belirli bir bölümü için teminat istenebilir⁵⁰.

1.4.2 Finansal Kiralama İşleminin Aşamaları

Finansal kiralama işleminin işleyişi şu aşamalardan oluşur⁵¹:

1. Kiracı firma tarafından yatırım mali seçilerek üretici firma ile fiyat ve teslim koşullarını içeren bir ön anlaşma yapılır.

⁴⁷ Yüksel, a.g.m., s.59.

⁴⁸ Yüksel, a.g.m., s.60.

⁴⁹ Yüksel, a.g.m., s.60.

⁵⁰ www.tobb.org.tr

⁵¹ Sipahi, a.g.m., s.91-92.

2. Projeye finansman sağlanması aşamasına gelindiğinde yatırımcı firma bir finansal kiralama şirketine başvurur. Değerlendirme için gerekli bilgi ve belgeleri finansal kiralama şirketine verir.
3. Finansal kiralama şirketi gerekli mali analizleri yaparak yatırımcı firmaya bir teklifte bulunur. Gerekli görürse yatırımcı firmadan teminat talep edilebilir.
4. Anlaşmaya varıldığı zaman finansal kiralama şirketi ile yatırımcı firma arasında noter onaylı finansal kiralama sözleşmesi imzalanır. Yatırımların teşvikli olması durumunda finansal kiralama sözleşmesi imzalandıktan sonra Hazine Müsteşarlığına başvurularak teşvik belgesi finansal kiralama şirketine devredilir.
5. Finansal kiralama şirketi mal bedelini üretici firmaya öder.
6. Finansal kiralama konusu mal teslim edilir.
7. Kiracı finansal kiralama sözleşmesinde belirtilen kiraları finansal kiralama şirketine öder.
8. Sözleşme süresinin sonunda ya mallar kiracı tarafından sözleşmede daha önceden belirtilen bir bedel ile satın alınır, ya da finansal kiralama sözleşmesi daha düşük bir kira tutarı ile uzatılır, veya mallar kiracı tarafından finansal kiralama şirketine iade edilir.

1.4.3 Finansal Kiralamaya Konu Olacak Malların Özellikleri ve Sınıflandırılması

Finansal kiralama sözleşmelerine konu olabilecek malların aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekmektedir⁵²:

- Kira sözleşmesi süresi sonunda asli niteliği bozulmadan iadesi mümkün olması.
- Kendi başına kullanılabilme özelliğinin olması.
- Sarf malzemesi niteliğinde olmaması.

Bu durumda finansal kiralama sözleşmelerine konu olabilecek mallar aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir⁵³:

- Tıbbi cihazlar.

⁵² Ali Tuğlu, "Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV Uygulaması", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:267(Kasım 2003), s.69.

⁵³ Tuğlu, a.g.m., s.70.

- Bilgisayar ve diğer bilgi işlem uniteleri.
- Kara nakil vasıtaları.
- Enerji tesisleri.
- Santraller ve haberleşme cihazları.
- Hava taşıma araçları.
- Kuru yük gemileri, tanker ve diğer deniz taşıtları.
- İnaşaat makineleri, vinçler, iş makineleri.
- Matbaa makineleri.
- Her türlü tezgah ve üretim makineleri.
- Tekstil makineleri.
- Komple fabrikalar.
- Komple hastane, otel ve büro donanımlar.

1.5 FİNANSAL KİRALAMANIN ÖZELLİKLERİ

Finansal kiralamanın en temel özelliklerinden birisi herhangi bir yasal veya vergilendirme düzenlemesine bağlı olmamasıdır. Bu özelliği, finansal kiralamanın diğer finansman yöntemleri arasında daha popüler olmasına ve daha hızlı gelişmesine neden olmuştur. Ondokuz üyeden oluşan *Finansal Kiralama Şirketleri Birliği*, Avrupa Federasyonu'nun açıklamalarından yararlanarak, finansal kiralamanın özelliklerini aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur⁵⁴:

- Finansal kiralama sözleşmesine konu olan mal ve malın satıcısı veya üreticisi, finansal kiralama talebinde bulunan şirket tarafından belirlenir. Finansal kiralama şirketi konu edilen malın finansal kiralama talebinde bulunan yatırımcı (kiracı) şirkete kiralanması ile ilgili kararını vermeden önce finansal analizini yaparak, konu ile ilgili maliyet ve kazanç hesaplamalarını gerçekleştirir. Finansal kiralama şirketi yatırımcı şirkete hangi malın gerekli olduğuna dair kararı vermekle yükümlü değildir. Fakat, finansal kiralama şirketi tarafından malın amaca uygun olmadığı veya yatırımcının yedek parça, bakım-onarım gibi konularda zorlukla karşılaşacağına karar vermesi halinde finansal kiralama talebi reddedilir.
- Finansal kiralama sözleşmesinin amacı, hukuki sahiplik ile malın kullanım hakkının birbirinden ayrılmasıdır.
- Finansal kiralama şirketi sözleşme süresince hukuki sahipliği elinde tutar. Finansal kiralama sözleşmesi tarafların sözleşme şartlarına tamamı ile uyacağı kabul edilerek yapılır.
- Yatırımcı, finansal kiralama sözleşmesi ile malı kullanmak ve bu maldan yarar sağlamak için özel bir hakka sahiptir.
- Finansal kiralama sözleşmesindeki tarafların belirlemiş olduğu süre iptal edilemez.
- Finansal kiralama şirketi, yatırımcı şirkete finansal kiralama sözleşmesine aykırı olarak hatalı veya kusurlu mal gönderirse, yatırımcı şirket malı finansal kiralama şirketinin değiştirmesi için talepte bulunabilir.

⁵⁴ Eylül ve Dumanoglu, a.g.e., s.7-9.

1.6 ULUSLARARASI FİNANSAL KİRALAMA UYGULAMALARI

Aşağıda bazı ülkelerde finansal kiralamanın tarihsel gelişimi incelenmiştir.

1.6.1 Amerika Birleşik Devletleri'nde Finansal Kiralama (Leasing)

Bugün kabul gören şekliyle finansal kiralama, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de uygulanmaya başlamıştır. Yatırımcıların, yatırımlarını geleneksel yöntemlerle finanse etmek yerine daha sağlıklı bir alternatif olarak gördükleri finansal kiralamayla finanse etmeleri, ABD'nde bu sektörün hızlı gelişmesine ve büyümesine yardımcı olmuştur⁵⁵.

ABD'deki finansal kiralama faaliyetleri, uygulanan vergi politikalarından oldukça etkilenmiştir. Bu açıdan finansal kiralamanın Amerikan vergi hukukunda nasıl kavrandığına bakıldığında, gerçek finansal kiralama-taksitli satış ayrımının her iki işlem için belirlenen ölçütlerle çok açık şekilde yapıldığı görülmektedir.

ABD vergi hukukunda bir işlem ancak aşağıdaki koşulların varlığı halinde gerçek kiralama (true lease) olarak kabul edilmektedir⁵⁶:

- Kiralayan, kiralama işleminin başından itibaren ve kira dönemi boyunca kiralamaya konu olan malın en az %20'sine sahip olmalıdır.
- Kiralamaya konu olan malın kira dönemi sonunda kalan faydalı ömrü, başlangıçtaki faydalı ömrün en az %20'si veya en az bir yıl olmalıdır(bunlardan hangisi büyükse o dikkate alınmalıdır).
- Kiralayan, kiralama işleminin vergi avantajlarının ötesinde karlı bir işlem olduğunu kanıtlayabilmelidir.
- Kiracı, kiralamaya konu olan malın bir kısmını kiralayana veremez ve kiralayana bu malın alınması için borç veremediği gibi, kiralayanın borcu için kefil de olamaz.
- Kiracıya, kiralamaya konu olan malı normal piyasa fiyatının altında bir fiyatla satın alma hakkı sözleşme ile sağlanamaz.
- Kiralama sözleşmesi malı kullanmayı sınırlayıcı bir hüküm içermez.

⁵⁵ Macide Şoğur, "Finansal Kiralama ve Uygulaması", (Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İşletmecilik Bölümü, 1989), s.1.

⁵⁶ Ergül ve Dumanoğlu, a.g.e., s.57-58.

Gerçek kiralama için öngörülen bu geleneksel ölçütler 1982 yılında kabul edilen “*The Tax Equity and Fiscal Responsibility Act (TEFRA)*” adlı yasada genel olarak finansal kiralama açısından korunmuştur⁵⁷.

ABD’de finansal kiralama pazarının büyük bir bölümünü teçhizata yapılan yatırımlar oluşturmaktadır. ABD’de finansal kiralamanın liderliğini TIGER, GATX ve ITEL LEASING şirketleri yapmıştır. AMERICAN EXPRESS, CHEMCO, BANK AMERICALEASE, CITIBANK CHASE gibi bankalar da finansal kiralamanın gelişmesini sağlayarak bugüne gelmesine yardımcı olmuşlardır⁵⁸.

1.6.2 İngiltere’de Finansal Kiralama

1840’lı yıllarda İngiltere’de demiryolu vagonlarının kiraya verilmesiyle basit anlamda ilk finansal kiralama şirketi kurulmuştur. 1855 yılında kurulan Birmingham Wagon Company 5 ya da 8 yıl sabit dönemli vagon kiralama yapmıştır. Modern anlamda finansal kiralama ABD kökenli finansal kiralama şirketlerinin İngiltere’de şubeler açması ile başlamış ve 1970’li yıllardan bugüne en hızlı gelişen sektör olmuştur. İngiltere’de finansal kiralama uygulamasının temeli vergiye dayanmaktadır. Finansal kiralamanın kullanımı, finansal kiralama şirketi ile yatırımcıların vergi tasarrufu sağlamasında kullanılır. İngiltere’de finansal kiralama alan yatırımcının lehine satın alma tercihini içermeyen bir finansal kiralama faaliyeti vardır. Uluslararası finansal kiralamanın izin şartları arasında finansal kiralama sözleşmesinin İngiliz finansal kiralama şirketi ile yabancı bir finansal kiralama alan yatırımcı arasında gerçekleşmesi zorunluluğu getirilmiştir. İngiltere’de finansal kiralama liderliğini BARCLAYS BANK, LLOYDS BANK ve MIDLAND BANK yapmıştır⁵⁹.

1.6.3 Almanya’da Finansal Kiralama

Almanya’da ilk finansal kiralama şirketi 1962 yılında *Deutche Leasing GMBH* adı altında Amerikan-Alman ortaklığı ile kurulmuştur. İlk finansal kiralama şirketinin kurulmasından sonra finansal kiralama şirketlerinin sayısı artmış, Almanya finansal kiralama şirketlerinin en fazla olduğu ülkelerden biri haline gelmiştir. Zira 1985 yılında finansal kiralama şirketi sayısı 700’e kadar ulaşmış ancak bunların %10’u piyasada etkin

⁵⁷ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.59.

⁵⁸ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.59.

⁵⁹ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.60-61.

rol almıştır. 1971 yılında Alman finansal kiralama şirketleri *Ulusal Leasing Birlikleri (Deutsche Leasing Verband)* kurmuşlardır. Daha sonra bu birliğin adı “*Bundesverband Deutscher Leasinggesellschaften*” olarak değiştirilmiştir. LEASEUROPE’un da üyesi olan birliğin amacı, vergi hukuku alanında karşılaşılan sorunlara açıklık getirmek ve bunlarla ilgili yasanın yapılmasını sağlamaktır⁶⁰. Bu işlemlerin gerçekleşmesi için Alman Leasing Birliği beş komisyon kurmuştur. Bunlar⁶¹:

- İşletme Komisyonu.
- Dış Ülkeler Komisyonu.
- Bilanço ve Vergi Komisyonu.
- Kamuoyu Komisyonu.
- Hukuk Komisyonu.

1.6.4 Fransa’da Finansal Kiralama

Finansal kiralama şirketlerinin Fransa’ya gelişi ABD kökenli finansal kiralama şirketleri ile ulusal finans kuruluşlarından olan bankalar ve şirketlerin ortaklaşa faaliyetleri sonucunda gerçekleşmiştir. Fransa’da finansal kiralama faaliyetlerini yürütmek için finansal kiralama şirketlerinin “*Ulusal Kredi Konseyinden*” izin almaları zorunludur. Fransa’da finansal kiralama pazarının yaklaşık %50’ye varan bir kısmını taşıt ve büro makineleri oluşturmaktadır⁶².

1.6.5 Japonya’da Finansal Kiralama

Japonya’da finansal kiralama şirketi 1963 yılında kurulmuştur. Bu tarihten 1968 yılına kadar büyük bankaların ve büyük ticaret şirketlerinin iştiraki olan üç firma ve 1974 yılına kadar yine büyük bankalar ile imalatçı ve ticaret firmalarının desteği ile yirmi firma kurulmuştur. Bu tarihten sonra kiralama şirketleri sayısında büyük bir patlama olmuş, 1983 yılı itibariyle toplam sayısı 194’ü bulmuştur⁶³.

Japonya’da yabancıların finansal kiralama şirketi kurabilmeleri için iki yol mevcuttur. Japon ortaklı bir şirket kurmak veya yabancı finansal kiralama şirketinin

⁶⁰ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.59

⁶¹ Atilla Altop, “**Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama Sözleşmesi**”, Yayın No:238, İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990, s.74.

⁶² Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.61.

⁶³ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.67.

Japonya’da şubelerini açmaktır. Belirtilen ikinci yol; bürokratik engelleri daha kolay aşmaktadır⁶⁴.

Japonya’da finansal kiralama konusunda özel bir kanun bulunmamaktadır. Finansal kiralama işlemleri vergi idaresi tarafından çıkarılan tebliğler çerçevesinde yürütülmektedir⁶⁵.

Japonya’da finansal kiralama kapsamına giren mallar için bir sınırlama getirilmemiştir. Japonya’da finansal kiralama liderliğini *ORIENT LEASING* şirketi yapmaktadır. Japonya’da finansal kiralamanın kullanımının her geçen gün hızla artması, şirketler arasındaki rekabeti arttırmakta, finansal kiralama faaliyetlerinden elde edilen karı azaltmaktadır⁶⁶.

1.6.6 Brezilya’da Finansal Kiralama

Brezilya’da finansal kiralama işlemleri finansal bir faaliyet olarak kabul edilmekte ve bunun bir sonucu olarak da kiralama işlemlerinin kontrol ve idaresi Brezilya Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır⁶⁷.

Brezilya’da bütün sabit kıymetlerin kiralanmasına izin verilmiştir. Ancak 1984 yılından önce, ferdi işletmelerin kiralama faaliyetlerinde bulunmalarına ve sat-kirala işlemlerine izin verilmiyordu. Ayrıca, ithal edilen ekipman kiralaması da sınırlandırılmış ve hatta çoğu kez engellenmiştir. Bunlara ilave olarak ülke içinde faaliyetlerini tahvil çıkartarak finanse eden kiralama şirketlerinin, bu tahvillerin belirli bir yüzdesi tutarında en az sekiz yıllık bir süre için ülkeye dolar cinsinden yeni krediler getirmeleri şartı vardı. Finansman konusunda getirilen bu sınırlamalar 1985 yılı itibariyle kaldırılmıştır ve finansal kiralama şirketleri bu kısıtlamalara tabi olmadan iç piyasadan kendilerine fon sağlayabilmektedirler⁶⁸.

Brezilya’da finansal kiralama işlemleri tam ödemeli bir kiralama (Full Payout Lease) olup, süresi de ekonomik ömrü 3,5 yıla kadar olan mallar için en az 2 yıl, ekonomik ömrü 3,5 yıldan fazla olan mallar için ise en az üç yıldır⁶⁹.

⁶⁴ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.67.

⁶⁵ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.67.

⁶⁶ Ergül ve Dumanoglu, a.g.e., s.62.

⁶⁷ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.66.

⁶⁸ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.66.

⁶⁹ Üzeler ve Cansızlar, a.g.e., s.66.

1.6.7 İsviçre’de Finansal Kiralama

İsviçre’de ilk finansal kiralama şirketi olan *Leasing AG Basel* 1958 yılında kurulmuştur. Bunu 1964 yılında *Schwizerischen Bankverein* tarafından kurulan *Aucrede AG Zurich* takip etmiştir. İsviçre’de finansal kiralama alanında en önemli gelişme, özellikle taşınır-taşınmaz mallara ilişkin finansal kiralama ile uğraşan finansal kiralama şirketlerinin 1971 yılında *Verband Schweizerischer Leasinggesellschaften (VSL)*’yi kurmalarıdır. Ancak İsviçre’de finansal kiralamanın temelini çok eski yıllara dayanmasına ve finansal kiralama şirketlerinin *LEASEUROPE*’da üye olan bir birliğe (VSL) sahip olunmasına rağmen, İsviçre’de finansal kiralama beklenen gelişmeyi gösterememiştir⁷⁰. Bunu şu nedenlerle bağlamak mümkündür⁷¹:

- İsviçreli yatırımcılarda özkaynaklardan finansman oranı ortalama olarak diğer ülkelere nazaran daha yüksek olup, klasik yoldan banalar aracılığı ile düşük faizle yabancı finansman sağlaması da daha kolaydır.
- Finansal kiralama işlemlerinde sağlanan teşvik ve vergi avantajları diğer ülkelere göre daha düşüktür.
- İsviçreli yatırımcıların büyük bir çoğunluğu diğer ülke yatırımcılarına göre daha muhafazakar, daha tutucu sayılabilirler.

1.6.8 Belçika’da Finansal Kiralama

Belçika’da finansal kiralama şirketleri ilk etapta başarılı olmamışlardır. Bunun başlıca sebepleri arasında finansal kiralama işlemine uygulanan çifte vergilendirme ve orta vadeli kredi alternatifinin diğer ülkelere nazaran daha fazla olması gelmektedir. Ancak 1967 yılında çıkarılan Kraliyet Nizamnamesi ile ikinci kademe vergi oranları %7’den %07’ye düşürülmüş, böylelikle de hem finansal kiralama şirketleri hem de finansal kiralama işlemleri artış göstermiştir. Ülkedeki finansal kiralama şirketlerinin %80’ini temsil eden *Belçika Finansal Kiralama Şirketleri Birliği* aynı zamanda *LEASEUROPE*’a üyedir⁷².

⁷⁰ Altop, a.g.e., s.8.

⁷¹ Altop, a.g.e., s.8.

⁷² Altop, a.g.e., s.11.

1.7 FİNANSAL KİRALAMANIN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Finansal kiralamanın avantajları, dezavantajları ve ülke ekonomisi açısından etkileri aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

1.7.1 Finansal Kiralamanın Avantajları

Tüm dünyada yatırımların orta vadeli finansmanında yaygın olarak kullanılan finansal kiralama özellikle enflasyonist ekonomilerde kuruluşların her geçen gün artan işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamada alternatif finansman yöntemlerine karşı büyük avantajlar sağlar. Bu avantajlar kiracı ve kiraya veren açısından aşağıdaki şekilde sıralanmıştır⁷³:

- Yeni yatırımlar için gerekli finansman arzının artmasını, finansman maliyetlerinin ise düşmesini sağlar.
- Finansal kiralama bir ülkeye dış borçlanmaya gerek olmaksızın finansman temini olasılığı sağlar.
- Finansal kiralama, sermaye birikimi yeterli olmayan ülkelerde yatırıma yönelik finansman ihtiyacı sorununun bir çözümüdür.
- Risk nedeniyle gelmekte tereddüt eden yabancı sermayenin gelmesi için, daha güvenli bir seçenek olduğundan ekonomik ve siyasi riski azaltmaktadır.
- Finansman kaynaklarının etkin ve esnek kullanımını sağlar ve bu kaynakları üretime kanalize ederek sermaye birikimine katkıda bulunur.
- Enflasyonu önlemeye yönelik politikalarla birlikte, yatırımlar ve işsizlik üzerindeki olumsuz etkileri giderici yatırım olanağı sağlar.
- İmalatçı firmaların tanıtım ve pazarlama olanaklarını artırır.
- Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin yararına olarak, orta ve uzun vadeli yatırım olanaklarının sınırlı olduğu dönemlerde, işletmelere uygun koşullu finansman kolaylığı sağlar.
- Kira ödemeleri, kiracının durumuna göre belirlendiğinden, kira konusu ekipmanın yarattığı gelire göre ödeme planı yapılabilmekte, bu da işletmeye nakit akımı avantajı sağlamaktadır.

⁷³ Yüksel, a.g.e., s.60-61.

- Yatırım projesinin tümünün finanse edilmesini sağlar.
- Tüm giderin vergi matrahından düşülebilmesini sağlar.
- Finansal kiralamanın Türkiye uygulamasında ki en önemli avantajlarından birisi de KDV'nin düşüklüğüdür. Bu durum, söz konusu makine ve teçhizatın maliyetini önemli ölçüde azaltmaktadır.
- Türkiye uygulamasında Finansal kiralama işlemi, banka kredisi kullanmaktan daha avantajlıdır. Kredi için ödenen BSMV (Bankacılık Sigorta ve Muamele Vergisi), KKDF (Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu) yerine; finansal kiralama işleminde yalnızca düşük oranlı (%1) KDV ödenir.
- Finansal kiralama anlaşmaları uzun süreli yapıldığında, kiracı enflasyon etkilerinden korunmuş olur.

1.7.2 Finansal Kiralamanın Dezavantajları

Finansal kiralama işleminin avantajlarının yanı sıra, kiracı ve kiraya veren açısından birtakım dezavantajları vardır⁷⁴ :

- **Kullanım Serbestisinin Kısıtlanması:** Bir işletme satın aldığı malı istediği gibi kullanma hakkına sahip iken, finansal kiralama yoluyla edindiği mallar üzerinde böyle bir serbestiye sahip değildir. Kiracının hareketleri gerek kanunda belirtilen nedenlerle gerekse sözleşme hükümleri uyarınca sınırlandırılmaktadır. Kiracının hareket serbestisini sınırlayan hususlara örnek olarak malın yerinin değiştirilmesi, bakım ve onarım hallerinde kiralayana başvurularak izin alınması gösterilebilir.
- **Kaynak Savurganlığına Yolaçma İhtimali:** Kamu harcamaları kanunlarla belirlenen kurallara bağlanmış durumdadır. Kiralama olanağı, bütçenin veya tasarruf tedbirlerinin getirmiş olduğu sınırlardan kaçınma olanağı yaratabilmektedir. Bu nedenle, kamu kurum ve kuruluşlarının, mevzuattaki çeşitli engeller nedeniyle satın almak suretiyle karşılamayacakları ihtiyaçlarını finansal kiralama yoluyla karşılama yoluna gitmeleri mümkündür. Bu da kaynakların israfına neden olabilir.

⁷⁴ Koç, a.g.e., s.19-20.

- **Malın Hurda Değerinden Yoksun Kalınması:** Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde, malların hurda değerleri büyük tutarlara ulaşabilmektedir. Ancak, özellikle malın sözleşme süresince kullanıldıktan sonra finansal kiralama şirketlerine iade edildiği hallerde, kiracı malın hurda değerinden yoksun kalmaktadır. Bu nedenle, hurda değerleri yüksek olan sabit kıymetleri satın almanın, özellikle faaliyet kiralaması şeklindeki kiralamaya göre daha avantajlı olduğu söylenebilir. Fakat kiralama işlemi finansal kiralamaysa ve sözleşmede, kiralama sözleşmesinin süresi sona erdikten sonra kiracının malı satın alabileceği belirtilmiş ise, satın almanın finansal kiralamadan daha avantajlı olduğunu söylemek kolay değildir.
- **Sözleşme Süresinin Sıkıntılara Yol Açması:** 3226 Sayılı FKK 7. maddesinde “Sözleşmeler en az dört yıl süre ile fesh edilemez. Hangi kiralama hallerinde bu sürenin kısılacağı, Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikte belirlenir” şeklinde ifade yer alır. Aynı kanunun 25. maddesinde “Sözleşmenin kiralayan tarafından feshi halinde kiracı malı iade ile birlikte vadesi gelmemiş finansal kiralama bedellerini ödeme yükümlülüğü altında olduğu gibi kiralayanın bunu aşan zararından da sorumludur. Sözleşme kiracı tarafından feshedilirse kiracı malı geri vermekle beraber uğradığı zararın tazminini kiralayandan talep edebilir”. Bu da, kiracıyı kiraladığı bir malı en az dört yıl süreyle kullanma zorunda bırakmaktadır ki, bunun kiracının hareket alanını daralttığı açıktır. Halbuki kiracı ihtiyaç duyduğu malı finansal kiralama yoluyla edinmek yerine satın alma yoluyla edindiğinde, satın aldığı malı böyle bir süreye kayıtlı kalmaksızın satabilecek ve yerine başka bir mal edinme imkanına sahip olabilecektir.

1.7.3 Finansal Kiralamanın Ülke Ekonomisi Açısından Etkileri

Finansal kiralamanın ülke ekonomisi açısından yararları beş farklı açıdan incelenebilir⁷⁵:

- **Finansman Maliyetinin Düşmesini Sağlar:** Finansal kiralama uygulaması yeni yatırımlar için gerekli olan finansman arzının artmasına ve finansman maliyetlerinin düşmesine olanak tanımaktadır. Finansal kiralama sayesinde

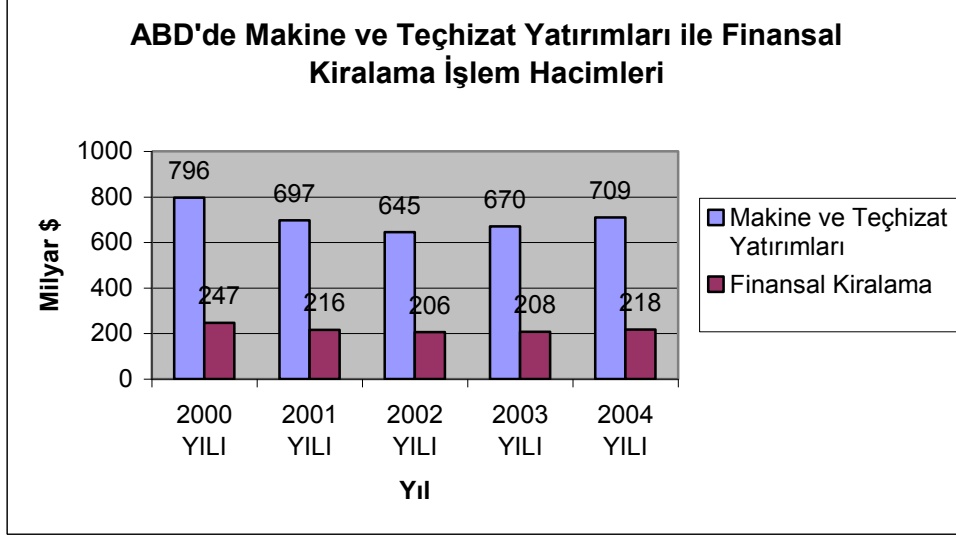
⁷⁵ Toroslu, a.g.e., s.20.

özellikle küçük ve orta ölçekli firmaların finansman ihtiyaçları sağlanmaktadır.

- **İşsizliğin Azalmasına Katkıda Bulunur:** Finansal kiralama yoluyla gerçekleşen yatırımlar sonucunda yeni istihdam alanları doğmakta ve böylece ülkede işsizlik azalmaktadır.
- **Kaynakların Rasyonel Kullanımını Sağlar:** Finansal kiralama finansman kaynaklarını daha etkin ve esnek şekilde kullanmaya olanak tanımakta; bu kaynakları üretken alanlara yönlendirerek sermaye birikimine önemli katkılarda bulunmaktadır.
- **Yabancı Sermayeden Yararlanılmasını Sağlar:** Finansal kiralama yoluyla yurt dışından her türlü makine ve teçhizatın getirilmesi, risk faktörü nedeniyle ülkeye gelmekten çekinen yabancı sermaye için daha güvenli bir seçenek olabilmektedir.
- **Yeni Teknolojilerin İthaline Olanak Verir:** Finansal kiralama yeni teknolojilerin ülkeye getirilmesine olanak tanımaktadır. Finansal kiralama konusu malın ekonomik ömründen daha kısa bir süreyle kullanılıp sonra yerine yeni teknolojiye dayanan bir başkasının kiralanması mümkündür.

1.8 ABD, AVRUPA ve TÜRKİYE’DEKİ FİNANSAL KİRALAMA İŞLEM HACİMLERİ

ABD’de finansal kiralamayla ilgili işlem hacimleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

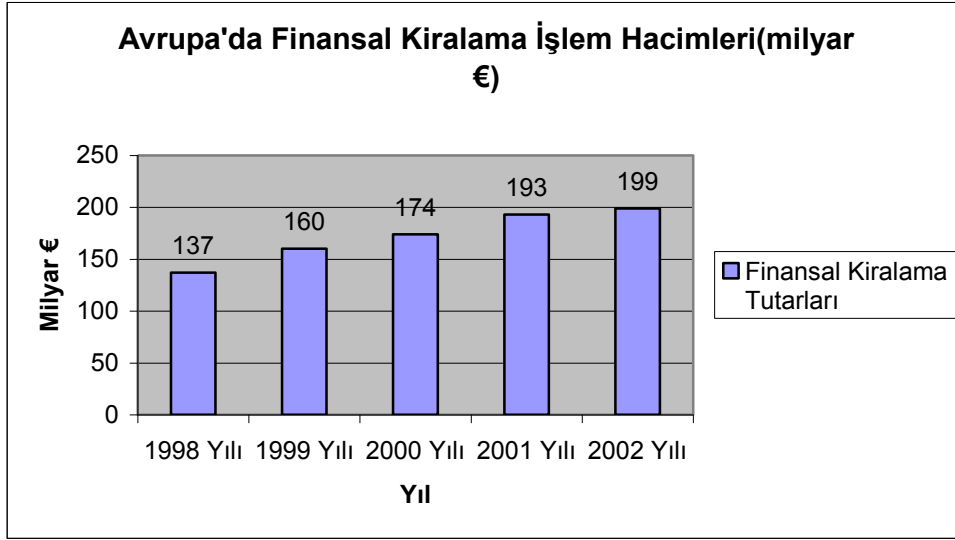
Şekil 1-1 ABD'de Makine ve Teçhizat Yatırımları ile Finansal Kiralama İşlem Hacimleri

KAYNAK: Güven Sayılğan, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri ve Örnek Uygulama”, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Sayı:12(Nisan, 2004), s.70-71.

Yukarıdaki grafikte yer alan yıllarda, ABD’deki tüm makine ve teçhizat yatırımlarındaki finansal kiralama nüfuz oranının yaklaşık %30 olduğu görülmektedir⁷⁶.

Avrupa Birliği ülkelerinde gerçekleştirilen finansal kiralama işlemlerinin 2002 yılına ilişkin nüfuz oranlarının ortalaması %12,5’tir. Yine Avrupa Birliği ülkelerinde 1998 ve 2002 yıllarını da kapsayan dönemlerdeki finansal kiralama işlemlerinin tutarlarının artış gösterdiği aşağıdaki grafikten anlaşılmaktadır.

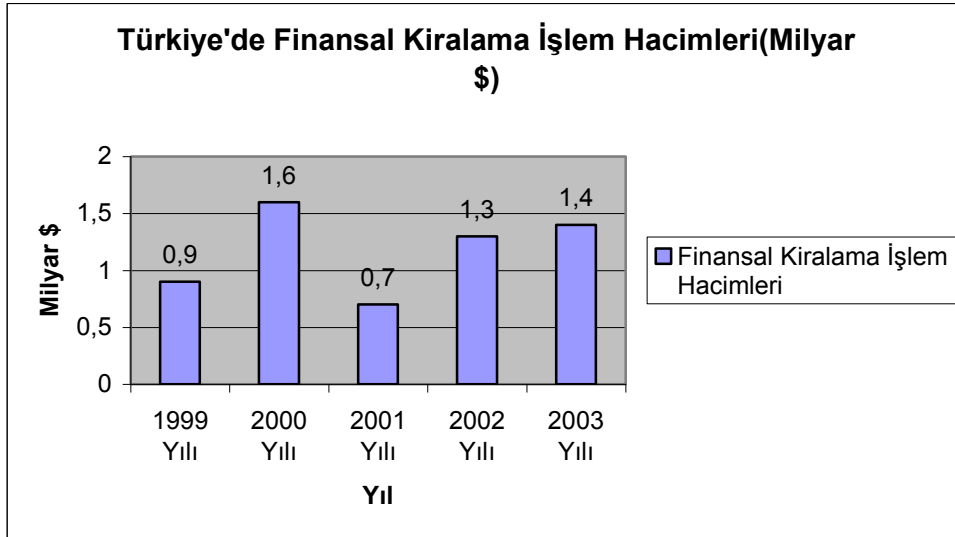
⁷⁶ Sayılğan, a.g.m., s.71.

Şekil 1-2 Avrupa'da Finansal Kiralama İşlem Hacimleri

KAYNAK: Güven Sayılğan, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri ve Örnek Uygulama”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı:12(Nisan, 2004), s.72.

Türkiye’de gerçekleştirilen finansal kiralama işlemlerinin tutarları da aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Şekil 1-3 Türkiye'de Finansal Kiralama İşlem Hacimleri

KAYNAK: Güven Sayılğan, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri ve Örnek Uygulama”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı:12(Nisan, 2004), s.72.

2 TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMA

Bu bölümde Türkiye’de finansal kiralamanın gelişimi, 3226 sayılı FKK çerçevesinde finansal kiralama işlemleri, finansal kiralamayla ilgili diğer mevzuat ve finansal kiralama şirketleri üzerinde durulacaktır.

2.1 TÜRKİYE’DE FİNANSAL KİRALAMANIN GELİŞİMİ

1980’lerden sonra dışa açık politikalar uygulanması sonucu yeni finansman teknikleri Türkiye’de uygulama alanı bulmaya başlamıştır. Bu çerçevede 28.06.1985 tarihli 3226 Sayılı FKK ile finansal kiralama (leasing) Türkiye’de gündeme gelmiştir⁷⁷.

Türkiye’de ilk defa faaliyet gösteren finansal kiralama şirketi, 1986 yılında kurulan *İktisat Leasing*’dir. Zaman içinde bu kiralama yönteminin yaygınlaşması ve şirketler tarafından tercih edilir olması nedeniyle o günden bu güne finansal kiralama şirketlerinin sayısı ve finansal kiralamanın yatırımlar içindeki payı artmıştır⁷⁸.

Leasing denildiğinde akla hemen “Finansal Kiralama” ve “Faaliyet Kiralaması” gelmektedir. Ancak Türkiye’de sadece finansal kiralama yapılmakta, faaliyet kiralaması yapılmamaktadır. Gelişmiş ülkelerde bir günlük, bir aylık kiralamalar yapılmakta iken Türkiye’de mevzuattan kaynaklanan dört yıl sınırlaması ile faaliyet kiralamasının önü kesilmiştir⁷⁹.

Bugün finansal kiralama sektöründe iki ana gruba ayrılan şirketler faaliyet göstermektedir. Birinci grupta, 3226 Sayılı FKK göre kurulmuş olan şirketler bulunmaktadır. Bu grupta yer alan şirketleri de *Banka Sermayeli Finansal Kiralama Şirketleri* ve *Bağımsız Özel Sermayeli Finansal Kiralama Şirketleri* olarak ikiye ayrılabilir. İkinci grupta ise *Kalkınma ve Yatırım Bankaları* ile *Özel Finans Kurumları(ÖFK)* bulunmaktadır⁸⁰.

⁷⁷ Toroslu, a.g.e., s.45.

⁷⁸ Günlük, a.g.e., s.83.

⁷⁹ bkz.FİNANSAL KİRALAMA KANUNU Madde7.

⁸⁰ Günlük, a.g.e., s.85-86.

Türkiye’de finansal kiralama faaliyetlerinde yaşanan gelişmeler başlangıçtan bugüne kadar sırasıyla aşağıda özetlenmektedir⁸¹:

- 3226 Sayılı FKK (Resmi Gazete 28.06.1985, No:18795).
- 3226 Sayılı FKK hükümlerine göre kiralama konusu edilen malların gümrük ve resimlerinin teminata bağlama usul ve esasları gösterir yönetmelik (Resmi Gazete 28.09.1985, No:18882).
- Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No.150, Resmi Gazete, 07.06.1985, No:19130).
- Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No.146, Resmi Gazete, 28.09.1985, No:18882).
- Harçlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No.13, Resmi Gazete, 07.06.1986, No:19130).
- Yurt dışında yapılacak kira ödemelerinden yapılacak tevkifat oranını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararı(Resmi Gazete, 19.06.1986, No:19139).
- Eylül 1986’da “*İktisat Leasing*” kurulmuştur.
- Mart 1987’de ilk finansal kiralama işlemi yapılmıştır.
- İthalat Yönetmeliği (Resmi Gazete 31.12.1988, No:20036).
- 1991’de finansal kiralama faaliyetlerinin işlem hacmi 1.6 Trilyon TL. olmuştur.
- Finansal kiralama işlemlerinde süre ve sınırın tespitine dair yönetmelik hazırlanmıştır (Resmi Gazete 08.07.1992, No:21278).
- 1992’de finansal kiralama faaliyetlerinin işlem hacmi 3.5 trilyon TL. olarak gerçekleşmiştir.
- Sermaye miktarı: 3226 Sayılı Kanun’da minimum sermaye 1milyar TL olarak belirlenmiş ve bu rakam daha sonra 10 milyar TL’ye çıkarılmıştır. Günümüzde bu miktar hazine tarafından 75 milyar TL. olarak saptanmıştır.
- Yatırımları Teşvik Mevzuatı.
- 3065 Sayılı KDV Kanunu’nun 28. maddesi gereğince mal teslimleri ve hizmetlere uygulanacak KDV oranlarını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararları.
- Finansal kiralama işlemlerine yönelik yeni düzenlemeler (2003/63).

⁸¹ Ergül ve Dumanoğlu, a.g.e., s.95-96.

2.2 3226 SAYILI FKK ÇERÇEVESİNDE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Finansal kiralama işlemlerine bakıldığında, finansal kiralamanın Türkiye’de özel kanunla düzenlenmiş bir faaliyet şekli olduğu görülmektedir.

Finansal kiralama işlemlerinin mevcut hukuk sisteminde organize imkanı varken konu ile ilgili kanun çıkartılmasının iki temel nedeni vardır.

Bunlardan birincisi tam olarak finansal kiralama işlemlerinin niteliğinin ve çerçevesinin belirtilmesi amacını taşımaktadır. Genel olarak bakıldığında görülmektedir ki, gerek Borçlar Kanunu gerekse Ticaret Kanunlarında finansal kiralama ile ilgili hükümler bulunmasına rağmen her iki kanun da konuyu kendi kapsamlarından ele aldığından, bazı kavram kargaşaları çıkmaktadır. Bu sebepten finansal kiralama işlemlerinin kendine ait bir kanun ile düzenlenmesi çok daha mantıklı gözükmektedir.

İkinci temel neden ise finansal kiralamanın bir finansal araç olarak tamamen geliştirilmek ve özendirilmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Çıkarılan bu finansal kiralama kanunu temelde finansal kiralama şirketlerini gayet özendirici maddeler içermekte ve normal kiralama işlemlerinin aksine kiralayana bir takım güvenceler getirmektedir. Bu getirilen güvence ve avantajların gerek vurgulanması gerekse kanuni bir çerçeveye oturulması ihtiyacı da ikinci temel neden olarak ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda sayılan iki temel sebepten dolayı çıkarılan 3226 Sayılı FKK beş ana bölüme ayrılır:

- **Birinci Bölüm:** Genel Hükümler (Madde 1-12)
- **İkinci Bölüm:** Sözleşmenin Hüküm ve Sonuçları (Madde 13-20)
- **Üçüncü Bölüm:** Sözleşmenin Sona Ermesi(Madde 21-25)
- **Dördüncü Bölüm:**Sözleşmenin Tabi Olduğu Hükümler (Madde 26-27)
- **Beşinci Bölüm:** Teşvik ve Vergiye Dair Hükümler (Madde 28-34)

2.2.1 FKK Amaç ve Kapsamı

FKK’nın 1 .maddesine göre “Bu Kanunun amacı finansman sağlamaya yönelik finansal kiralamayı düzenlemektir”.

FKK'nın 2. maddesine göre "Bu kanun sözleşmesinin hukuki yapısını, tarafların karşılıklı hak ve yükümlülüklerini düzenleyen hükümleri kapsar".

Kanunun üçüncü maddesinde ise kanunda kullanılan temel kavramlar tanımlanmıştır. FKK'nın 3. maddesine göre "...Sözleşme; finansal kiralama sözleşmesini, kiralayan; finansal kiralama şirketini, kiracı; finansal kiralamayı kabul edeni, Mal; finansal kiralamaya konu malı, kira bedeli; finansal kira bedelini ifade eder".

2.2.2 Finansal Kiralama Faaliyetinde Bulunmaya Yetkili Kurumlar

Esas olarak finansal kiralama şirketlerince gerçekleştirilen finansal kiralama işlemleri, özel finans kurumları ile mevduat kabul etmeyen kalkınma ve yatırım bankalarınınca da gerçekleştirilebilmektedir⁸².

2.2.2.1 Finansal Kiralama Şirketleri

FKK'nın 10. maddesine göre "Kiralayan şirketler, yalnızca anonim ortaklık şeklinde kurulabilir. Kiralayan şirketlerin kuruluşu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açması Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlığın ön iznine bağlıdır. 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hükümleri saklıdır. Kiralayan şirketler ile yabancı kiralayan şirketlerin Türkiye'deki şubeleri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlığın denetimine tabidir. Ön iznin verilme şekli ve şartları ile kiralayan şirketlerin denetimine dair hükümler çıkarılacak yönetmelikte gösterilir. Bu Kanun hükümlerine göre izin almadan kiralama faaliyetinde bulunanlar beşyüzbin liradan beşmilyon liraya kadar para ve 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Bu eylemi ika edenler tüzel kişi ise ceza bizzat faaliyette bulunanlar ve kararı vermiş olanlar hakkında uygulanır. Bu Kanunda yazılı yükümlülük ve zorunluluklara uymayan kiralama şirketlerinin ilgili görevleri hakkında fiile katılma derecelerine göre ikiyüzbin liradan bir milyon liraya kadar para cezasına hükmolunur".

FKK'nın 11. maddesine göre "Kiralayan şirketlerin ödenmiş sermayeleri bir milyar Türk Lirasından az olamaz. Yabancı kiralayan şirketlerin Türkiye'de şube açmalarında ise ödenmiş sermayeleri asgari iki milyon Amerika Birleşik Devletleri Doları karşılığı Türk Lirasıdır. Bakanlar Kurulu bu miktarları beş katına kadar artırmaya yetkilidir".

⁸² Koç,a.g.e., s.45.

2.2.2.2 Yabancı Finansal Kiralama Şirketleri

Yabancı finansal kiralama şirketleri, Türkiye'deki finansal kiralama faaliyetlerini, açacakları şubeleri aracılığı ile yürütebilecekleri gibi şube açmaksızın da yürütebilirler.

32 Sayılı FKK'nın 10.maddesinin 2.fikrasına göre, "Kiralayan şirketlerin kuruluşu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açması Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlığın ön iznine bağlıdır. 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hükümleri saklıdır". Finansal kiralama şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin yönetmeliğin 4. maddesine göre;

"1-Türkiye'deki finansal kiralama şirketlerinin kuruluşu ile yabancı finansal kiralama şirketlerinin şube açabilmeleri için şu şartlar aranır;

- a) Anonim ortaklık şeklinde kurulmaları,
- b) Sermayelerinin Kanun'da belirtilen tutardan az olmaması,
- c) Ana sözleşmelerinin mevzuat hükümlerine uygun olması ve ana sözleşmede mevcut pay grupları, pay sayısı ve tutarı ile payların ne kadarının nama ne kadarının hamiline yazılı olduğunun yer alması,

2- Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyet gösterecek yabancı finansal kiralama şirketlerinin;

- a) Türkiye'deki şubeleri için ayırdıkları sermayenin Kanun'da belirtilen tutardan az olmaması,
- b) Kuruldukları veya faaliyette buldukları ülkelerde kiralama işlemleri yapmaya yetkili bulunmaları gerekmektedir".

FKK'nın 10. maddesinin 5. fıkrasında da izin almaksızın finansal kiralama faaliyetinde bulunanlar için uygulanacak cezalar belirtilmiştir⁸³.

Bu hükümler ile, yabancı şirketlerin izin almadan Türkiye'de şube açarak finansal kiralama faaliyetlerinde bulunmaları halinde cezaya uğrayacakları belirtilmek istenmiş ve yerli şirketlerle yabancı şirketler şube açma yönünden aynı duruma getirilmiştir⁸⁴.

FKK'nın 8. maddesinin son fıkrasında, "Yurtdışında yerleşik kiralayan şirketin Türkiye'de şubesi yoksa sözleşmeler Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu bakanlıkça tescil edilir." ifadesi yer alır.

3226 sayılı FKK'nın 11. maddesinin 1.fikrasına göre, "Kiralayan şirketlerin ödenmiş sermayeleri bir milyar Türk Lirasından az olamaz. Yabancı kiralayan şirketlerin

⁸³ Koç, a.g.e., s.46.

⁸⁴ Koç, a.g.e., s.47.

Türkiye’de şube açmalarında ise ödenmiş sermayeleri asgari iki milyon Amerika Birleşik Devletleri Doları karşılığı Türk Lirasıdır”.

2.2.2.3 Özel Finans Kurumları

Finansal kiralama şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin yönetmeliğin 11. maddesinde, “Mevduat kabul etmeyen Kalkınma ve Yatırım Bankaları ile Özel Finans Kurumları, Bakanlıktan izin almak kaydıyla finansal kiralama faaliyetlerinde bulunabilirler”.

2.2.3 Finansal Kiralama Kuruluşları Tarafından Yapılmayacak İşlemler

Uygulamada olan 3226 sayılı FKK’da bir takım kısıtlamalar vardır.

Bu kısıtlamalardan birincisi; Bir finansal kiralama kuruluşunun dört yıldan daha kısa süreli bir finansal kiralama sözleşmesi yapamayacağıdır. Ancak bu konuda bazı yumuşamalar söz konusudur. Teknolojisi hızla değişen belirli mal cinslerinde bu süre iki yıla, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın özel iznini almak suretiyle daha da kısa sürelerle bağlamak mümkündür⁸⁵.

İkinci kısıtlama ise finansal kiralama şirketlerinin kiralama işlemlerinin toplam tutarının özkaynaklarının otuz katını, ortakları veya şirketler grubu ile yapacağı kiralama işlemleri toplam tutarının ise, özkaynaklarının onbeş katını geçemeyeceğidir⁸⁶.

2.2.4 Finansal Kiralama Sözleşmesi

FKK’nın 4. maddesine göre “Sözleşme; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir.”

⁸⁵ Selahattin Serbest, “Leasing ve Factoring Kullanılması Gereken Bir Finansman Yöntemidir”, **İktisat, İşletme ve Finans, Mali ve Ekonomik Sorunlara Yönelik Aylık Yayın**, Sayı:76-77(Temmuz,Ağustos,1992), s.73.

⁸⁶ Toroslu, a.g.e., s.51.

2.2.4.1 Finansal Kiralama Sözleşmesinin Konusu

Finansal kiralama sözleşmesine taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar. Taşınır mallar, tüketim ve yatırım malları olarak iki gruba ayrılır. Tüketim mallarını ise dayanıklı tüketim malları ve dayanıksız tüketim malları olarak ikiye ayırmak gerekir. Dayanıklı tüketim malları finansal kiralama konusu olmaktadır⁸⁷.

Buna göre finansal kiralama sözleşmesine konu olabilecek taşınır ve taşınmaz malların özellikleri şu şekilde olmaktadır⁸⁸:

- Kira sözleşmesi süresi sonunda asli niteliği bozulmadan iadesi mümkün olabilecek mallar,
- Kendi başına kullanım olanağı olan mallar,
- Bir malın herhangi bir şekilde mütemmim cüzü veya teferruatı olmayan ve sarf malzemesi niteliğinde olmayan mallar.

Sözleşmeye konu olabilecek mallar şöyle sıralanabilir⁸⁹:

- Taşınır Mallar,
- Taşınmaz Mallar,
- Tapusuz Taşınmazlar,
- Gemiler ve Uçaklar,
- Üst Hakkı ilke Kaynak Hakkı,
- Dayanıklı Tüketim Malları.

Sözleşmeye konu olamayacak mal ve haklarda şunlardır⁹⁰:

- Patent Hakkı, Diğer Fikri ve Sınai Haklar,
- İş Gücü,
- Mahiyetleri İcabı Zilyetlikleri Üçüncü kişilere Devredilmek Zorunda Olan Mallar,
- Kiracıdan Satın Alınmış Olan Mallar,
- Aynen İadesi Mümkün Olmayan Mallar.

⁸⁷ Toroslu, a.g.e., s.48.

⁸⁸ Toroslu, a.g.e., s.48-49.

⁸⁹ Toroslu, a.g.e., s.49.

⁹⁰ Toroslu, a.g.e., s.49.

2.2.4.2 Finansal Kiralama Sözleşmesinin Özellikleri

FKK'da finansal kiralama sözleşmesinin özellikleri belirtilmemiştir. Ancak Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan International Accounting Standart No:17'ye göre finansal kiralama sözleşmesinin bir sözleşme olabilmesi için aşağıdaki özelliklerden en az birini taşıması gerekir⁹¹:

1. Kira sözleşmesi sonunda, malın sahipliğinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmalıdır.
2. Kira sözleşmesinde, kiracının malı uygun bir fiyattan satın alabileceği ilkesi benimsenmelidir.
3. Kira sözleşmesinin süresi, malın ekonomik ömrünün en azından %75'ini karşılayacak biçimde düzenlenmelidir.
4. Kira sözleşmesi süresince ödenecek kiralar toplamının net bugünkü değeri, malın maliyetine eşit olmalı ya da maliyetinin %90'ını karşılamalıdır.

2.2.4.3 Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli, Tescil ve Şerhi

FKK'nın, sözleşmenin şekli ve tescili başlığını taşıyan 8. maddesine göre, "Sözleşme düzenleme şeklinde noterlikçe yapılır. Taşınır mala dair sözleşme, kiracının ikametgahı noterliğinde özel sicile tescil edilir. Taşınmaz mala dair sözleşme ise taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine, gemilere dair sözleşmeler ise gemi siciline şerh edilir. Tescil veya şerhten sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez. Yurtdışında yerleşik kiralayan şirketin Türkiye'de şubesi yoksa sözleşmeler Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tescil edilir".

FKK'nın 9. maddesine göre, "Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayan şirkete aittir. Ancak taraflar sözleşmede, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağını kararlaştırabilirler".

⁹¹ Ahmet Erol, **Finansal Kiralama(Leasing)**, Ankara: Sirküler Rapor Serisi, 1999, s.7.

2.2.4.4 Finansal Kiralama Sözleşmesinin Süresi

- FKK'nın 7. maddesine göre, "Sözleşmeler en az dört yıl süre ile feshedilemez. Hangi kiralama hallerinde bu sürenin kısılacağı, Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir".

2.2.4.5 Finansal Kiralama Bedeli

FKK'nun 6. maddesine göre "Finansal kiralama bedeli ve dönemleri taraflarca belirlenir. Bu bedeller sabit veya değişken olabilir. Türk Lirası veya Merkez Bankasıncı alım satımı yapılan döviz cinsinden belirlenebilir. Yurt dışından yapılacak finansal kiralamalarda kiralama bedeli 25.000 Amerikan Doları karşılığı Türk Lirasından az olamaz. Bu miktarı artırmaya ve eski değerine indirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir".

2.2.4.6 Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesi FKK'nın madde 21-25'de düzenlenmiştir. Finansal kiralama sözleşmesi, sözleşmede öngörülen süre dolduğu için sona erdiği gibi, tüzel kişiliğin hitamı, kiracının iflası veya aleyhine yapılan icra takibinin semeresiz kalması, kiracının ölümü veya fiil ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi hallerinde de sona ermektedir.

2.2.4.6.1 Sözleşmenin Süresinin Dolması Sebebiyle Sona Ermesi

FKK'nın 21. maddesinde "Sözleşme, kararlaştırılan sürenin dolmasıyla son bulur. Ancak, taraflardan her biri sürenin bitiminden en az üç ay önce bildirilmek kaydıyla, mevcut veya yeni şartlarla sözleşmenin uzatılmasını talep edebilir. Sözleşmenin uzatılması tarafların anlaşmasına bağlıdır" denilmekte, Borçlar Kanunu'nun 263. maddesinde de, kiracının sözleşme süresi bitmiş olmasına rağmen kiralanan şeyi kullanmaya devam etmesi ve kiraya verenin de sürenin dolduğunu bilmesine rağmen itiraz etmemesi halinde sözleşmenin süresiz olarak yenilenmiş sayılacağı belirtilmektedir. Oysa finansal kiralama sözleşmeleri süresiz olarak akdedilemez ve sözleşme tarafların sükutu ile yenilenmez. Yenilenme tarafların karşılıklı iradelerine bağlıdır. Kiracının malı kiralayanın bilgisi altında kullanmayı sürdürmesi sözleşmenin

uzatıldığı, yenilendiği anlamına gelmez. FKK'nın normal kiralama sözleşmeleri için öngörülen kuraldan farklı bir kural getirmesinin amacı, süre sonunda yeniden finansal kiralama sözleşmesi yapılarak aleniyeti sağlamaktır⁹².

2.2.4.6.2 Sözleşmenin Diğer Nedenlerle Sona Ermesi

FKK'nın 22. maddesine göre “Sözleşme, şirketin sona ermesi, tüzel kişiliğin hitamı, kiracının iflası veya aleyhine yapılan bir icra takibinin semeresiz kalması, kiracının ölümü veya fiil ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi hallerinde, sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, sona erer.”

2.2.4.6.3 Sözleşmenin Sona Ermesinin Sonuçları

FKK'nın 24. maddesine göre, “Sözleşme sona erdiğinde, sözleşmeden doğan satın alma hakkını kullanmayan veya bu hakkı bulunmayan kiracı, finansal kiralama konusu malı derhal geri vermekle mükelleftir”.

2.2.4.7 Finansal Kiralama Sözleşmesi Türleri

Kiralama önerilerinin analizi, değerlendirilmesi ve kiracının seçimi yapıldıktan sonra, kiralama sözleşmelerinin düzenlenmesine gerek duyulacaktır. İşletmelerin nakit çıkışlarına ve kiraya verilecek varlığın özelliklerine göre kira ödeme dönemi ve tutarıyla ilgili tercihler değişebilir. Bu nedenle sözleşmelerin hazırlanması sırasında tarafların çıkar ve koşullarına uygun, çeşitli alternatifleri içeren birçok sözleşme türü oluşabilecektir. FKK'da belirtilmemesine rağmen oluşabilecek bazı kiralama sözleşmesi türlerine ve açıklamalarına aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir⁹³:

2.2.4.7.1 Tek Dönemli Kiralama Sözleşmeleri

Kiralama dönemi sonunda kiracının kullanım hakkının sona erdiği sözleşme türüdür. Özel şartlar dışında bir kiralama dönemi dört yıldan kısa süreli olamaz. Hangi şartlar altında olursa olsun bu tip sözleşmelerde kiralama süresinin uzatılması söz konusu değildir⁹⁴.

⁹² Koç, a.g.e., s.95.

⁹³ Ali Kabakçı, “Kiralayan Açısından Finansal Kiralama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1(1991), s.154-155.

⁹⁴ Kabakçı, a.g.e., s.155.

2.2.4.7.2 Dönem Sonunda Varlığı Satın Alma Hakkı Sağlayan Sözleşmeler

Kiralama dönemi sona erdikten sonra, kiralamaya konu olan varlığın kiracı tarafından satın alınmasına imkan veren kiralama sözleşmeleridir. Bu tip kiralama tutarıyla ters orantılı olabilir. Fiyat belirlemede hurda değer üzerinden veya Pazar değeri üzerinden fiyatlandırma yapılabilir. Bu sözleşmeler kiralama süresi sonunda kiracıya malın beklenen nominal değerinin altında bir fiyatla satın alınması olanağını sağlayabilmektedir⁹⁵.

2.2.4.7.3 Dönem Sonunda Uzatılabilir Kiralama Sözleşmeleri

Bu tür finansal kiralama sözleşmelerinde kira dönemi sonunda kiracının isteği ve kiralayanın kabulüyle, yeni koşullar altında saptanacak azaltılmış kira miktarıyla sözleşmeyi uzatma olanağı sağlanabilmektedir. Bu durumun sözleşmede belirtilmiş olması gerekmektedir⁹⁶.

2.2.4.7.4 Dönem Sonunda Satın Alma ve Kiralama Hakkını Birlikte İçerene Kiralama Sözleşmeleri

Bu tip kiralama sözleşmelerinde kiracı istediği takdirde, sözleşmede belirtilen şartlar doğrultusunda kiralama dönemi sonunda kiralamaya konu olan varlığı satın alabildiği, kiralama dönemini uzatabilir⁹⁷.

2.2.5 Finansal Kiralamada Kiracının Hak ve Borçları

Kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi olup, sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü yararı elde etmek hakkına sahiptir⁹⁸.

Finansal kiralama konusu malın, kiralayanın malın üreticisi veya satıcısı ile zamanında sözleşme yapmaması veya gerekli ödemeyi zamanında yerine getirmemesi veya öteki nedenler ile kiracıya teslim edilmemesi durumunda, Borçlar Kanunu'nun 106. maddesi hükmü uygulanır. Borçlar Kanun'unun 106. maddesi, süre verilmesi yoluyla

⁹⁵ Kabakçı, a.g.e., s.155.

⁹⁶ Kabakçı, a.g.e., s.155.

⁹⁷ Kabakçı,a.g.e., s.155.

⁹⁸ Erol, a.g.e., s.26.

bozma (fesih) hakkını düzenlemektedir. Buna göre, karşılıklı borçlanmayı içeren bir sözleşmede iki taraftan biri direngen (mütemerrit) olursa, öteki taraf borcun ödenmesi için uygun bir süre verebilir veya bunun verilmesini yargıçtan isteyebilir. Bu süre içinde borç ödenmezse, alacaklı her zaman onun ödenmesini isteyebilir ve gecikme nedeniyle zarar ve ziyan davası açabilir; bir de sözleşmenin yerine getirilmesinden ve gecikme nedeniyle ödence isteminden vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ödenmemesinden doğan zararı için tazminat isteyebilir veya sözleşmeyi bozabilir⁹⁹.

Kiracı, finansal kiralama konusu malı, sözleşmede öngörülen koşullara göre özenle kullanmak zorundadır.

Sözleşmede tersine bir koşul yoksa, kiracı, malın her türlü bakımından ve korunmasından sorumlu olup, bakım ve onarım giderleride kiracıya aittir. Malın sözleşme süresi içinde hasar ve ziyan sorumluluğu kiracıya aittir. Bu sorumluluk, ödenen sigorta miktarının karşılanmayan bölümü ile sınırlıdır. Ancak bu farkı, kiracı finansal kiralama bedelleri ile ödemek zorundadır. Kiracı, finansal kiralama konusu maldaki zilyetliğini bir başkasına devredemez¹⁰⁰.

2.2.6 Finansal Kiralamada Kiralayanın Hak ve Borçları

FKK'nın 17. maddesinin 1. fıkrasına göre, "Finansal kiralama konusu mal, kiralayan şirketin mülkiyetindedir."

Kiralayan şirket, kiracıdan malın sigorta ettirilmesini ve özenle kullanılmasını isteme haklarına da sahiptir¹⁰¹.

Kiralayan şirketin, kiralama konusu malı, amaçları doğrultusunda tüm yararları sağlaması için, kiracıya bırakması gerekir. FKK'nın 16. maddesine göre, "Finansal kiralama konusu malın, kiralayanın malın imalatçısı veya satıcısı ile zamanında sözleşme yapmaması veya gerekli ödemeyi zamanında yerine getirmemesi veya diğer sebepler ile kiracıya teslim edilmemesi halinde Borçlar Kanununu 106'ncı maddesi hükmü uygulanır".

FKK'nın 18. maddesine göre "Sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralayan, malın mülkiyetini bir üçüncü kişiye devredemez. Sözleşmede bu yetkinin tanınması halinde,

⁹⁹ Erol, a.g.e., s.26-27.

¹⁰⁰ Erol, a.g.e., s.27.

¹⁰¹ Erol, a.g.e., s.28.

devir, ancak başka bir kiralayana yapılabilir. Devralan sözleşme hükümlerine uymak zorundadır. Devrin kiracıya karşı geçerli olması onun haberdar edilmesine bağlıdır”.

Her ne kadar Yasa, sözleşmede koşul olması durumunda kiracının olurluğunu aramamışsa da; kiracı açısından geçerli olması için, onun haberinin bulunmasını zorunlu saymıştır¹⁰².

Hiç kuşkusuz, kiralanın en önemli hakkı, kira bedelinin kendisine ödenmesidir. Kira bedelinin ödenmemesi durumunda, FKK, kiralan şirket sözleşmeyi bozma hakkı tanımıştır. Kira bedelini ödemede gecikmeye (temerrüde) düşen kiracıya, şirket, otuz günlük bir süre tanıır. Bu süre içinde de, kira bedeli ödenmezse, kiralan sözleşmeyi bozabilir. Bu süre, satın alma (iştir) hakkını içeren sözleşmelerde altmış günden az olamaz¹⁰³.

¹⁰² Erol, a.g.e., s.29.

¹⁰³ Erol, a.g.e., s.28.

2.3 FİNANSAL KİRALAMA İLE İLGİLİ DİĞER MEVZUAT

Finansal kiralamanın, FKK dışındaki kanunlar karşısındaki durumu aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.1 Finansal Kiralamanın Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu

Vergi mevzuatı, Türkiye’de muhasebe uygulamalarının hem gelişmesinde hem de yaygınlaşmasında önemli bir yer tutmuştur. Hatta, vergi mevzuatı muhasebe uygulamaları ile bu denli içli dışlı olmasaydı, Türkiye’deki muhasebe uygulamalarının gelişemeyip hep gerilerde kalacağını iddia etmek de mümkündür¹⁰⁴.

2.3.1.1 Vergi Usul Kanuna (VUK) Göre Finansal Kiralama Tanımı

4842 Sayılı Kanunla VUK’nın mükerrer 290. maddesinde finansal kiralama işlemlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu maddenin 3 numaralı fıkrasının 2. paragrafında “Finansal Kiralama: Kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır.” şeklinde tanımlanmıştır.

2.3.1.2 VUK’ya Göre Bir İşlemin Finansal Kiralama Sayılma Şartları

VUK’nın mükerrer 290. maddesinin 3 numaralı fıkrasının 3. paragrafına göre “Kiralama işleminde; iktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin % 90’ından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda kiralama işlemi finansal kiralama kabul edilir”.

¹⁰⁴ Recep Pekdemir, **Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme ve Raporlama**, Ankara: TÜRMOB Yayınları, 2003, s.19.

2.3.1.3 VUK'daki Düzenlemelerin 3226 Sayılı FKK Karşısındaki Durumu

4842 Sayılı Kanunla VUK'da yapılan düzenlemede 3226 Sayılı FKK'ya bir atıfta bulunulmamıştır. Dolayısıyla FKK kapsamında yapılan bir kiralama işlemi, yapılacak inceleme sonunda kiralama işleminin bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama olarak kabul edilmemesini gerektirmesi halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilmeyecek veya tam tersi durumda FKK kapsamında yapılmayan bir kiralama işleminin yapılacak inceleme sonunda bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama şartlarını sağladığının anlaşılması halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilecektir¹⁰⁵.

2.3.1.4 Değerleme ve Amortisman Uygulaması

24 Nisan 2003 tarih ve 25088 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ve çeşitli vergi kanunlarında önemli değişiklikler yapan 4842 Sayılı Kanunun 25. maddesi ile 213 Sayılı VUK'ya "*Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme*" başlığını taşıyan mükerrer 290. madde eklenmiştir. Bu düzenleme ile finansal kiralama işlemlerinin değerlendirme esasları yeniden belirlenmiştir. Yeni düzenleme ile ilgili olarak daha sonra gelir idaresi tarafından yayımlanan 319 Seri Nolu VUK genel tebliğinde gerekli açıklamalara yer verilmiştir¹⁰⁶.

4842 Sayılı Kanunun 25. maddesiyle VUK'na mükerrer 290. maddenin eklenmesine gerekçe olarak, finansal kiralama işlemlerine ilişkin vergisel düzenlemelerin bu konu ile ilgili Uluslararası Muhasebe Standartlarında (UMS) belirlenen kurallara uygunluğunun sağlanması gösterilmiştir¹⁰⁷.

2.3.1.4.1 Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerlemenin Yeni ve Eski Uygulamasının Karşılaştırılması

Finansal kiralama işlemleri ile ilgili olarak yeni düzenleme ile eski düzenlemeyi karşılaştıran özet tablolar aşağıda yer almaktadır:

¹⁰⁵ Doyrangöl, **a.g.m.**, s.8.

¹⁰⁶ Yüksel, **a.g.m.**, s.58.

¹⁰⁷ Yüksel, **a.g.m.**, s.58.

KONU	KİRACI	KİRALAYAN
<i>Sabit Kıymet Aktifleştirilmesi</i>	AKTİFLEŞTİREMEZ	AKTİFLEŞTİRİR
<i>Amortisman</i>	AYIRAMAZ	AYIRIR
<i>Yeniden Değerleme</i>	YAPAMAZ	YAPAR
<i>Yatırım İndirimi</i>	YARARLANAMAZ	YARARLANIR
<i>Gider Kaydı</i>	FİNANSAL KİRALAMA FATURASINDA YER ALAN KİRA BEDELİNİN TÜMÜ	İKTİSADİ KIYMET (AMORTİSMAN YOLU İLE)
<i>Gelir Kaydı</i>	YAPAMAZ	FİNANSAL KİRALAMA FATURASI İLE FATURALANAN BEDELİN TÜMÜ

Şekil 2-1 Eski Uygulama

KAYNAK: Nuray Ergül ve Sezai Dumanoglu “Türkiye’de Leasing ve Değerlendirilmesi” **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:185, s.96-97

KONU	KİRACI	KİRALAYAN
<i>Sabit Kıymet Aktifletirmesi</i>	KULLANMA HAKKI OLARAK AKTİFE KAYDEDER	AKDE İZ BEDELLE İLE İZLENİR(İSTİSNAİ DURUMLAR HARİÇ)
<i>Amortisman</i>	AYIRIR	AYIRAMAZ(İSTİSNALAR HARİÇ)
<i>Yeniden Değerleme</i>	YAPAR	YAPAMAZ
<i>Yatırım İndirimi</i>	YARARLANAMAZ	YARARLANIR
<i>Gider Kaydı</i>	KULLANIM HAKKI (AMORTİSMAN YOLU İLE FAİZ GİDERİ KİRA FATURASI İLE)	YAPAMAZ
<i>Gelir Kaydı</i>	YAPAMAZ	KİRA FATURASINDA GÖSTERİLEN FAİZ TUTARI

Şekil 2-2 Yeni Uygulama

KAYNAK: Nuray Ergül ve Sezai Dumanoglu “Türkiye’de Leasing ve Değerlendirilmesi” **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı:185, s.96-97

2.3.1.4.2 Kiralayana İlişkin Değerleme ve Amortisman Esasları

Kiralayana ilişkin değerlendirme ve amortisman esasları aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.1.4.2.1 Kiralama Bedelinin Kayıtlara Alınması

Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı, anapara artı faiz, alacak olarak aktife alınacaktır. Diğer yandan, aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilerek kayıtlara intikal ettirilecektir¹⁰⁸.

2.3.1.4.2.2 Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Değerlemesi

Finansal kiralama işlemleri ile ilgili düzenlemeye 213 Sayılı VUK'nın "*Değerleme*" ile ilgili bölümünde yer verilmiştir. Bilindiği gibi, değerlendirme genelde bilanço günü itibarıyla yapılmakta ve her dönem sonunda kanunda yazılı ölçütlere göre tekrarlanmaktadır¹⁰⁹.

Kiralama konusu iktisadi kıymet, bu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarla değerlendirilmektedir. İktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması halinde, iktisadi kıymetin "*İz Bedelle*" değerlendirilip, aradaki farkın, iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tabi tutularak gelir kaydedilmesi gerekmektedir¹¹⁰.

Finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri çoğu zaman birbirine eşit olduğundan finansal kiralama şirketi veya kiralayan, iktisadi kıymeti genel olarak *İz bedeliyle* kayıtlarında gösterecektir¹¹¹.

İktisadi kıymetin net aktif bilanço değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu oluşan tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark kiralayan tarafından *amortisman*a tabi tutularak itfa edilir. Örneğin, net bilanço aktif değeri veya

¹⁰⁸ Doyrangöl, a.g.m., s.9.

¹⁰⁹ Koç, a.g.e., a.123.

¹¹⁰ Koç, a.g.e., a.123.

¹¹¹ Doyrangöl, a.g.m., s.10.

fatura tutarı 100 milyar lira, kira ödemelerinin net bugünkü değeri 95 milyar lira ise, 5 milyar lira pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortisman tabi tutulacaktır. Amortisman ayırma işlemi 213 Sayılı VUK ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş sürelerde yapılacaktır¹¹².

Farkın sıfır veya negatif olması durumunda amortisman ayrılması mümkün değildir ve bu kiralama konusu iktisadi kıymetler için yeniden değerlendirme yapılması söz konusu olmayacaktır¹¹³.

Kiralayanın, finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak **“Rayiç Bedeli”** dikkate alınır. Rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki fark normal bir satış işleminden elde edilen kar veya zarar olarak işleme tabi tutulacaktır¹¹⁴.

2.3.1.4.2.3 Gelecek Dönemlere Ait Faiz Gelirinin Tahakkuku

Kiralayan tarafından gelecek dönemlere ait faiz gelirleri kiralanan iktisadi kıymetin finansal kiralama sözleşmesinin yapıldığı tarihteki rayiç bedelinden, her bir dönem sonunda ana para geri ödemelerinin düşülmesi sonucu aşan tutar üzerinden sabit bir dönemsel faiz oranı yaratacak şekilde hesaplanması suretiyle tahakkuk ettirilir¹¹⁵.

2.3.1.4.2.4 Aktifleştirilen Alacakların Reeskontu

VUK'nın 281. maddesinde, vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacakların, değerlendirme gününün kıymetine icra olunabilecekleri ve bu işleme reeskont denilebileceği belirtilmiştir. Ancak aynı kanunun mükerrer 290. maddesinde, aktifleştirilen alacak tutarının reeskonta tabi tutulmasının mümkün olmadığı hükme bağlandığından, finansal kiralama konusu iktisadi kıymeti kiralayan işletmenin, söz konusu kiralamaya ilişkin olarak aktifleştirdiği alacaklarını reeskonta tabi tutmasına imkan bulunmamaktadır¹¹⁶.

¹¹² Koç, a.g.e., s.123.

¹¹³ Doyrangöl, a.g.m., s.10.

¹¹⁴ Okan Özandaç, “Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme”, **Yaklaşım**, Sayı:126(Haziran 2003), s.193.

¹¹⁵ Özandaç, a.g.m., s.193.

¹¹⁶ Koç, a.g.e., s.124.

2.3.1.4.2.5 Kur Farkı ve Faiz Giderlerinin Farkı

Kiralayan şirketler tarafından iktisadi kıymetin satın alınmasında Türk Lirası veya döviz cinsinden kredi kullanılmış ise ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz giderlerinin sözleşme yapılmasından önce kıymetin maliyetine ilave edilebilecek olması halinde maliyete ilave edilecek, aksi halde ve diğer yıllarda ise, gider kaydedilecektir¹¹⁷.

2.3.1.4.2.6 Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Enflasyon Düzeltmesine Tabi Tutulması

Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, “kullanma hakkı” şeklinde kiracı tarafından aktifleştirildiği için, kiralayan değil, kiracı tarafından VUK’nın mükerrer 298. maddesi uyarınca enflasyon düzeltmesine tabi tutulur¹¹⁸.

2.3.1.4.2.7 Amortisman Uygulaması

FKK’nın 9. maddesinde açıklandığı üzere finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayan şirkete aittir. Bu nedenle, finansal kiralama şirketi mülkiyetine sahip olduğu ve bilançosunun aktifine kayıtlı olan kiralama konusu iktisadi kıymetler için VUK hükümleri uyarınca amortisman ayırabilecektir¹¹⁹.

2.3.1.4.3 Kiracıya İlişkin Değerleme ve Amortisman Esasları

Kiracıya ilişkin değerlendirme ve amortisman esasları aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.1.4.3.1 Kiralama Bedelinin Kayıtlara Alınması

Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınmalıdır. Ancak bunun karşılığında, kiralayana ödenecek olan kira bedellerinin de borç olarak pasife kaydedilmesi gerekmektedir¹²⁰.

Kiracı açısından kiralanan sabit kıymet, gayri maddi bir hak (kullanma hakkı) mahiyetinde bulunmaktadır. Yeni düzenleme ile kiralamanın mülkiyet yapısı korunmuş

¹¹⁷ Doyrangöl, a.g.m., s.10.

¹¹⁸ Koç, a.g.e., s.125.

¹¹⁹ Koç, a.g.e.,s.125.

¹²⁰ Koç, a.g.e., s.125.

ancak kiracının yararlanma süresine paralel olarak kiralama konusu sabit kıymetin bir “hak” olarak aktifleştirilmesi zorunlu tutulmuştur¹²¹.

2.3.1.4.3.2 Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Değerlenmesi

Finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir¹²².

2.3.1.4.3.3 Finansal Kiralama Borçlarının Reeskontu

Finansal kiralama borçlarının 213 Sayılı VUK'nın 285. maddesi kapsamında reeskonta tabi tutulmasının mümkün olmadığı hükmüne bağlandığından, finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin kiracısı olan işletmenin, söz konusu kiralamaya ilişkin finansal kiralama borçlarını reeskonta tabi tutmasına imkan bulunmamaktadır¹²³.

2.3.1.4.3.4 Amortisman ve Yeniden Değerleme Uygulaması

Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, VUK üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortisman ve Kanunun mükerrer 298. maddesi uyarınca da yeniden değerlemeye tabi tutulacaktır. Diğer bir ifadeyle, kullanım hakkı VUK ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir. Sözleşmenin fesholması halinde kalan dönemler için iktisadi kıymetle ilgili olarak amortisman ayrılma ve yeniden değerlendirme işlemleri yapılmayacaktır¹²⁴.

2.3.1.4.4 Arazi, Arsa ve Binalara İlişkin Finansal Kiralama Şartı

Yapılan yeni düzenleme ile Türk Muhasebe Standardı (TMS) 17'nin 11. maddesindeki açıklamalara paralel olarak arazi, arsa ve binalarla ilgili kiralama

¹²¹ Koç, a.g.e., s.125.

¹²² Doyrangöl, a.g.m., s.10-11.

¹²³ Koç,a.g.e., s.125.

¹²⁴ Doyrangöl, a.g.m., s.11.

sözleşmeleri aşağıdaki iki şarttan birini taşıması durumunda finansal kiralama kapsamında değerlendirilebilecektir¹²⁵:

- Sözleşmede kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüşse.
- Kiracıya kira süresi sonunda kiralama konusu gayrimenkulu düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmışsa.

Söz konusu şartlardan herhangi birini taşımayan arazi, arsa ve binalarla ilgili kiralama sözleşmeleri finansal kiralama kapsamında değerlendirilmeyecektir¹²⁶.

2.3.2 Finansal Kiralamanın Gelir ve Kurumlar Vergisi Karşısındaki Durumu

213 Sayılı VUK'nın mükerrer 290. maddesiyle yapılan düzenlemeye göre; 1.7.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, sadece finansal kiralama şirketleri değil, diğer kişi, kurum ve işletmeler tarafından yapılan kiralama işlemleri de finansal kiralama sayılabilmektedir. Bu nedenle, kiralama faaliyetinde bulunanların elde edecekleri gelirin vergilendirilmesi, bunların gelir vergisi mükellefi mi? Yoksa kurumlar vergisi mükellefi mi? Olduklarına göre değişmektedir.

2.3.2.1 Gelir Vergisi Mükelleflerince Yapılacak Kiralamalarda Gelir Vergisi ve Vergi Tevkifatı

Gelir Vergisi Kanununun (GVK) 1. maddesine göre “Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir...” 3. maddesine göre “Aşağıda yazılı gerçek kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler:

1. Türkiye’de yerleşmiş olanlar;
2. (Değişik: 19/2/1963-201/1 md.) Resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları (Bu gibilerden buldukları memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratlar dolayısıyla Gelir Vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanlar, mezkûr kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmezler.)”

¹²⁵ Yüksel, a.g.m., s.63.

¹²⁶ Yüksel, a.g.m., s.63.

GVK'nın 6.maddesine göre "Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler."

Öte yandan, 213 Sayılı VUK'nın mükerrer 290. Maddesi ile yapılan düzenlemeye göre kiracı açısından kiralanan sabit kıymet, gayri maddi bir hal (kullanma hakkı) mahiyetinde bulunmaktadır.

Gelir Vergisi Kanununun (GVK) 94. maddesine göre " Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.

...

5. a) 70 inci maddede yazılı mal ve hakların kiralınması karşılığı yapılan ödemelerden,..."

Bu nedenle GVK'nın 70. Maddesinde yer alan "Gayrimaddi Hak" mahiyetindeki kiralama konusu iktisadi kıymetlerin finansal kiralama yoluyla edinilmesi halinde, yukarıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların, nakden veya hesaben yapılan ödemelerden, kiralayanın gelir vergisine mahsuben tevkifat yapmaları gerekmekte olup, tevkifat oranı 2003/6577 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile %22 olarak belirlenmiştir¹²⁷.

2.3.2.2 Kurumlar Vergisi Mükelleflerince Yapılacak Kiralamalarda Kurumlar Vergisi ve Vergi Tevkifatı

5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 13. maddesine göre "... Safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Zirai faaliyetle işgal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 59'uncu maddesinin son fıkrası hükmü de nazara alınır..."

¹²⁷ Koç, a.g.e., s.130.

Buna göre finansal kiralama konusu malları kiralayan işletmelerin elde ettikleri kira gelirleri, ticari kazanç hükümlerine göre değerlendirilir ve GVK veya KVK uyarınca vergilendirilir¹²⁸.

5422 Sayılı KVK'nın 9. Maddesine göre “ Birinci maddede yazılı tüzel kişilerden kanuni veya iş merkezleri Türkiye’de bulunanlar gerek Türkiye’de gerekse yabancı memleketlerde elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler.”

KVK'nın 11. Maddesine göre “ Birinci maddede yazılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye’de elde ettikleri kazançlar üzerinden vergilendirilirler.”

Dar mükellefiyete tabi finansal kiralama şirketlerinin Türkiye’de elde ettikleri finansal kiralama gelirleri, 5422 Sayılı KVK'nın 24. maddesi uyarınca tevkifata tabidir. Ancak; 3226 Sayılı FKK'nın 30. maddesi ile KVK'nın 24. maddesi, dar mükellefiyete tabi kurumların 3226 Sayılı FKK'nın uygulamasından doğacak kazanç ve ücretlerinden yapılacak vergi tevkifatı oranlarını sifıra kadar indirmeye ve kurumlar vergisindeki oranı (%25 oranına) çıkarmaya Bakanlar Kurulunun yetkili olduğunu hükme bağlamıştır. Bu hükme istinaden yayımlanan 2003/6575 Sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla, 3226 Sayılı FKK çerçevesinde dar mükellef kurumlarla yapılan finansal kiralama işlemlerinde uygulanması gereken kurumlar vergisi tevkifatı oranı %1 olarak belirlenmiştir¹²⁹.

Buna göre, dar mükellefiyete tabi kurumların;

- 3226 Sayılı FKK kapsamında yaptıkları finansal kiralama işlemleri dolayısıyla elde ettikleri gayrimenkul sermaye iratlarında %1 oranındaki kurumlar vergisi tevkifatı ile yetinilecek, ancak kiralama konusu malın sözleşme sonunda satılması halinde doğacak kazançları, kurum kazancı olarak vergilendirecektir¹³⁰.
- FKK kapsamı dışında yaptıkları finansal kiralama işlemleri dolayısıyla elde ettikleri gayrimenkul sermaye iratları ise, 5422 Sayılı KVK'nın 24. maddesi uyarınca %25 oranında kurumlar vergisi tevkifatına tabi tutulacaktır. Kiralama konusu malın sözleşme sonunda satılması halinde doğacak kazançlar ise yine kurum kazancı olarak vergilendirilecektir¹³¹.

¹²⁸ Koç, a.g.e., s.130.

¹²⁹ Koç, a.g.e., s.131.

¹³⁰ Koç, a.g.e., s.131-132.

¹³¹ Koç, a.g.e., s.132.

2.3.3 Finansal Kiralama İşlemlerinin Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu'nun 1. maddesi hükmüne göre, "Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:

1. Ticari, sınai, zirai faaliyetler ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler..."

Dolayısıyla, 3226 Sayılı FKK çerçevesinde yapılan teslimler ve 4842 Sayılı Kanunla VUK'nın mükerrer 290. maddesinde yapılan düzenlemelere göre yapılan teslimler ticari faaliyet kapsamında bir hizmet olduğundan KDV konusuna girecektir. Dolayısıyla, VUK'nın mükerrer 290. maddesi hükmüne göre yapılan finansal kiralama ile 3226 Sayılı FKK hükümlerine göre yapılan finansal kiralamalarda KDV oranı farklı olacaktır¹³².

Aslında FKK çerçevesinde yapılan hizmetler finansman hizmeti niteliği taşıdığından, *Banka Sigorta Muamele Vergisine (BSMV)* tabi olması gerekir. Ancak, FKK çerçevesinde yapılan finansman hizmetleri mal alım satım esasına göre yürütüldüğünden BSMV tabi tutulması halinde, bu finansman hizmeti üzerindeki vergi yükü çok daha fazla olacaktır. Çünkü, finansal kiralama şirketlerinin yaptıkları işlemlerin BSMV'ne tabi olması durumunda, FKK'ya göre yapacakları teslimlere ilişkin ödedikleri KDV indirilemeyecek, indirilemeyen bu vergi kadar da sunulan hizmetin maliyeti artacaktır. Bu nedenle, finansal kiralama sektörünün teşviki amacıyla da finansal kiralama işlemleri BSMV konusu dışına çıkarılmıştır¹³³.

2.3.3.1 3226 Sayılı FKK Kapsamında Yapılan Kiralamalarda KDV Oranı

3226 Sayılı FKK hükümlerine uyularak finansal kiralama şirketleri tarafından yapılan finansal kiralamalara da genel olarak %1 oranında KDV uygulanmaktadır. Ancak bu oran bazı mallarda %8 veya %18 olabilmektedir¹³⁴.

KDV Kanunu'nun 28. maddesinin verdiği yetkiye istinaden yayımlanan 2002/4480 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararına ekli (I) Sayılı tarifenin 9. bendine göre, 1.8.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, finansal kiralama konusu malların, finansal

¹³² Ali Tuğlu, "Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV Uygulaması", *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:267(Kasım, 2003), sç70.

¹³³ Tuğlu, a.g.m., s.70.

¹³⁴ Tuğlu, a.g.m., s.70.

kiralama şirketlerince teslimi veya kiralanması %1 oranında KDV'ye tabi bulunmaktadır¹³⁵.

Ayrıca, finansal kiralama konusu mallardan aşağıda belirtilenlerin finansal kiralama şirketlerince teslimi veya kiralanması da %1 oranında KDV'ye tabi tutulmaktadır¹³⁶:

- a) Kullanılmış olmak kaydıyla yani Özel Tüketim Vergisine (ÖTV) tabi olmamak kaydıyla, Türk Gümrük Tarife Cetvelinin 87.03 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (8702 pozisyonuna girenler hariç). Bu kapsama, binek otomobilleri, steysin vagonlar, yarış arabaları, arazi taşıtları, cipler, motorlu karavanlar, elektrik, gaz, güneş enerjili motorlu taşıtlar girmektedir. Ambulanslar, mahkum taşımaya mahsus arabalar, cenaze arabaları, itfaiye öncü arabaları gibi özel amaçla yapılmış motorlu taşıtlar bu kapsama girmemektedir.
- b) Kullanılmış olmak kaydıyla yani ÖTV'ye tabi olmamak kaydıyla, Türk Gümrük Tarife Cetvelinin 8703.10.11.00.00 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan özellikle kar üzerinde hareket etmek için dizayn edilmiş sıkıştırma ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlu olanlar (dizel veya yarı dizel) veya kıvılcım ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar.
- c) Kullanılmış olmak kaydıyla yani ÖTV'ye tabi olmamak kaydıyla Türk Gümrük Tarife Cetvelinin ÖTV Kanunu ekli (II) Sayılı listenin 8703.10.18.00.00 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan diğer taşıtlar (Golf arabaları ve benzeri diğer taşıtlar bu kapsamda değerlendirilebilir).

Finansal kiralama şirketlerine veya finansal kiralama şirketlerince teslimi veya kiralanması 2002/4480 Sayılı Bakanlar Kurulu kararının 1. maddesinin (c) bendi uyarınca 1.8.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, %8 oranında KDV'ye tabi bulunan iktisadi kıymetler ise şunlardır¹³⁷:

- a) Yarı römorklar için çekiciler.
- b) 10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus (şoför dahil) motorlu taşıtlar.
- c) Ambulanslar, mahkum taşımaya mahsus arabalar, cenaze arabaları, itfaiye öncü arabaları gibi özel amaçla yapılmış motorlu taşıtlar.

¹³⁵ Koç, a.g.e., s.133.

¹³⁶ Koç, a.g.e., s.133-134.

¹³⁷ Koç, a.g.e., s.134-135.

- d) Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar.
- e) Özel amaçlı motorlu taşıtlar (Tamir araçları, vinçli taşıtlar, itfaiye taşıtları, beton karıştırıcı ile mücehhez taşıtlar, yol süpürmeye mahsus arabalar, radyoloji cihazları ile donatılmış arabalar.
- f) Fabrika, antrepo, liman veya hava limanında kısa mesafelerde eşya taşımaya mahsus, kaldırma tertibatı ile donatılmış, kendinden hareketli yük arabaları, demiryolu istasyon platformlarında kullanılan türdeki çekiciler.
- g) Motosikletler (Mopedler dahil), motorlu bisikletler ve bir yardımcı motoru bulunan tekerlekli taşıtlar.

Finansal kiralama şirketlerine veya finansal kiralama şirketlerince teslimi veya kiralaması 2002/4480 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1. maddesinin (a) bendi uyarınca 1.8.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, %18 oranında KDV'ye tabi bulunan mallar şunlardır¹³⁸:

- a) ÖTV Kanuna ekli (IV) Sayılı listede yer alan malların tamamı. Bu liste havyar, parfüm, güzellik ve makyaj ürünleri, kürk, değerli taşlar, ısıtma ve sigorta cihazları, DVD'ler, telsiz telefon, ateşli silah, elektrikli ev aletleri vb. ürünlerden oluşmaktadır.
- b) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 87.03 Nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar.
- c) ÖTV Kanununa ekli (II) Sayılı listenin 87.03.10.11.00.00 Nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan özellikle kar üzerinde hareket etmek için dizayn edilmiş sıkıştırma ateşlemeli, içten yanmalı pistonlu motorlu olanlar (dizel veya yarı dizel veya kıvılcım ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlu taşıtlar).
- d) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 87.03.10.18.00.00 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan diğer taşıtlar (Golf arabaları).
- e) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 87.11 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan motosikletler ve sepetli olsun olmasın bir yardımcı motoru bulunan tekerli taşıtlar.

¹³⁸ Koç, a.g.e., s.135-136.

- f) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 89.01.10.10.00.11 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan denizde seyretmeye mahsus 18 Gros tonilatoyu geçmeyen gezinti gemileri.
- g) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 89.01.10.90.00.11 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan denizde seyretmeye mahsus yolcu ve gezinti gemileri.
- h) ÖTV Kanuna ekli (II) Sayılı listenin 89.03 nolu Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda yer alan yatlar ve diğer eğlence ve spor teknelerinden şişirilebilir olmayanlar ile birim ağırlı 100 kilogramı (kg) geçenler.

2.3.3.2 3226 Sayılı FKK Kapsamı Dışında Yapılan Kiralamalarda KDV Oranı

3065 Sayılı KDV Kanununun 28. maddesinin verdiği yetkiye istinaden yayımlanan 2002/4480 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile, (I) Sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için uygulanacak KDV oranı %1, (II) Sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için uygulanacak KDV oranı %8 ve bu iki liste dışında kalan vergiye tabi işlemler için KDV oranı %18 olarak belirlenmiştir¹³⁹.

3226 Sayılı FKK kapsamı dışında yapılan kiralamalarda da yukarıda belirtilen KDV oranları geçerlidir¹⁴⁰.

2.3.4 Finansal Kiralamanın Gümrük Vergileri Karşısındaki Durumu

Yabancı finansal kiralama şirketi ile kiracı arasında yapılan finansal kiralama sözleşmesi kapsamında yurtdışından ithal edilen mallar için gümrük vergisi erteleme açısından önemli kolaylıklar sağlanmıştır. Gümrük vergisi erteleme uygulaması sadece yabancı finansal kiralama şirketi ile yapılan sözleşmelerde uygulanmaktadır. Yoksa, Türk finansal kiralama şirketlerinin ithal ettiği bir malı kiraya vermesi durumunda bu uygulamadan yararlanılması söz konusu değildir. Ancak yatırım teşvik belgesine bağlanmış ve teşvik belgesinde gümrük vergisi muafiyeti öngörülmüş yatırımlar için gümrük vergisiz ithalat yapılması teşvik mevzuatı çerçevesinde mümkün olmaktadır¹⁴¹.

¹³⁹ Koç, a.g.e., s.136.

¹⁴⁰ Koç, a.g.e., s.136.

¹⁴¹ Toroslu, a.g.e., s.67.

Yabancı bir finansal kiralama şirketi ile kiracı arasında imzalanan, satın alma hakkı bulunmayan bir finansal kiralama sözleşmesi kapsamında yapılacak ithalatlarda, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak, geçici muafiyet rejimine dair hükümler uygulanır. Finansal kiralama sözleşmesinde satın alma hakkı bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanılması öngörülmemiş mallar da bu çerçevede değerlendirilecektir¹⁴².

Yukarıda anlatılan biçimde Türkiye'ye getirilen mallar için ileride doğabilecek vergileri karşılayacak miktarda teminat alınır¹⁴³. Teminat olarak kabul edilecek kıymetler şunlardır:

- Para,
- Bankalar tarafından verilen teminat mektubu,
- Hazine tahvil ve bonoları,
- İlgililer veya ilgililer lehine üçüncü şahıslar tarafından gösterilen ve alacaklı kamu yönetimlerinde haciz belgelerine dayanılarak haciz edilen taşınır ve taşınmaz mallar,
- Hükümetçe belli edilecek ulusal pay senetleri ve tahviller (Bu pay senetleri ve tahviller, güvencenin kabul edilmesine en yakın borsa cetvelleri üzerinden %15 eksiği ile değerlendirilir).

Daha önce verilen teminatlar aşağıda belirtilen durumların gerçekleşmesi halinde iade alınır¹⁴⁴:

- Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmaması ve kiralayana iade edilmek üzere yurt dışına çıkarılması.
- Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmak istenmesi halinde gerekli gümrük vergi ve resimlerinin ödenmesi.

Sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konusu malların kesin ithalatının yapılması halinde, vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki cari kur ve normal fiyat üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri tahsil olunur¹⁴⁵.

¹⁴² Toroslu, a.g.e., s.67.

¹⁴³ Toroslu, a.g.e., s.67.

¹⁴⁴ Toroslu, a.g.e., s.67-68.

¹⁴⁵ Toroslu, a.g.e., s.68.

2.3.5 Finansal Kiralamanın Yatırım İndirimi Karşısındaki Durumu

Firmaları yatırıma teşvik etmek amacıyla GVK'nın Ek 1-6 maddeleri arasında yatırım indirimi istisnası düzenlenmiştir. Bu istisna ile Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri, gerekli şartları yerine getirmek suretiyle yapmış oldukları yatırım harcamalarının belirli bir oranını kazançlarından düşebilmektedirler¹⁴⁶.

Finansal kiralama şirketlerinin yatırım indiriminden faydalanma esasları 146 ve 150 Seri nolu gelir vergisi genel tebliğlerinde de belirtilmiştir¹⁴⁷.

FKK'nın 28. maddesine göre “Teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden, Devlet Planlama Teşkilatınca, teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde yararlanır. Sözleşme süresi içinde teşvik mevzuatı uyarınca kazanılmış haklar saklıdır”.

Bu hüküm sistemin işleyişini teşvik bakımından yerindedir. Ayrıca tekerrür bulunmadığından devletin aleyhine değildir. Kiracı kiralayana sağlanan avantaj karşılığında kirada indirim sağlayabilir. Ancak, aynı teşvikten yalnız taraflardan biri yararlanabilir. Kira süresi bittikten sonra devam eden teşviklerden yararlanma hakkının kiracıya ait olması doğaldır¹⁴⁸.

FKK'nın 28. Madde göre, ayrıca kiralama konusu malların yeni olması gerekmektedir. GVK'nın ek 3. maddesinde belirtilen şartların var olması halinde söz konusu mallar yeni addolunacaktır¹⁴⁹.

2.3.6 Finansal Kiralamanın Diğer Vergi, Resim ve Harçlar Karşısındaki Durumu

Finansal kiralama sözleşmeleri FKK'nın 30. maddesine göre “Sözleşme her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır...”. Bu istisnanın sınırlarını belirlemek açısından Maliye ve Gümrük Bakanlığınca 07.06.1986 tarihinde 13 Seri Nolu Harçlar Kanunu Genel Tebliği yayınlanmıştır. Bu tebliğe göre söz konusu istisnanın sadece finansal kiralama sözleşmesinin düzenlenmesini değil, aynı zamanda bu sözleşmenin ilgili

¹⁴⁶ Ergül ve Dumanoglu, a.g.m., s.99-100.

¹⁴⁷ Ergül ve Dumanoglu, a.g.m., s.100.

¹⁴⁸ Ergül ve Dumanoglu, a.g.m., s.100.

¹⁴⁹ Ergül ve Dumanoglu, a.g.m., s.100.

sicillere tescil veya şerh işlemlerini de kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir. Buna göre finansal kiralama sözleşmelerinin; Noterde tabi olacağı işlemler, tapu sicilinin beyanlar hanesine şerhi ve gemi siciline şerhi harçtan istisna edilmiştir¹⁵⁰

Finansal kiralama sözleşmesinin vergi, resim ve harç istisnası, sözleşme asılları için geçerlidir. Türkiye Noterler Birliği'nin 10.10.1997 tarihli 54 Nolu Genelgesinde bu konuya açıklık getirilmiştir. Bu genelgeye göre finansal kiralama sözleşmelerinin çıkarılacak suretlerine harç istisnası uygulanması mümkün olmamaktadır¹⁵¹.

¹⁵⁰ Toroslu, a.g.e., s.55-56.

¹⁵¹ Toroslu, a.g.e., s.56.

2.4 Finansal Kiralama Şirketleri

Bu başlık altında, Türkiye’de finansal kiralama şirketlerinin kuruluşu, şube açması, örgüt yapısı, kiracı seçim kriterleri, denetimi ve karşılaştığı sorunlar kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.1 Finansal Kiralama Şirketinin Kuruluşu ve Şube Açması

FKK’nın 10. maddesinin 2. fıkrasına göre “Kiralayan şirketlerin kuruluşu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye’de şube açması Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın bağlı bulunduğu Bakanlığın ön iznine bağlıdır. 6224 sayılı Yabancı Sermaye Teşvik Kanunu hükümleri saklıdır”.

Finansal kiralama şirketinin kuruluşuna izin verilmesi için, aşağıdaki koşullara uyulması gerekir¹⁵²:

- Anonim ortaklık biçiminde kurulması.
- Sermayelerinin yasanın belirtilen tutardan az olmaması.
- Ana sözleşmelerinin mevzuat hükümlerine uygun olması ve ana sözleşmede mevcut pay grupları, pay sayısı ve tutarı ile payların ne kadarının nama ne kadarının hamiline yazılı olduğunun yer alması.

Finansal kiralama şirketlerine bir başka açıdan yaklaşıldığında, bu kuruluşların, aynı kredi kurumları oldukları anlaşılır. FKK’ya göre; kiralayanın, kiracının istemi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle sağladığı bir malın zilyetliğini, her türlü yararı sağlamak üzere ve belli bir süre bozulmamak koşulu ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakılmasını öngören sözleşme uyarınca, finansal kiralama şirketi, kiraya vereceği malı ya üçüncü kişiden satın alacaktır ya da başka yollarla bu malı sağlayacaktır. Yasa metninde kullanılan başka suretle temin ifadesi çok geniştir. Finansal kiralama şirketi, kendi sahip olduğu malları da kiralayabilir. Bu nedenle, finansal kiralama şirketleri, aynı kredi kurumları olarak nitelendirilir. Bu yapılarının bir gereği olarak da, sermayelerinin bir bölümünü mal olarak koyması, yapacakları işin kapsamına uygun olacaktır. Sermayenin tamamının nakit olması kuralı, bu yaklaşımdan yola çıkıldığı zaman oldukça katıdır. Bu katılık, yapılacak bir düzenleme ile yumuşatılarak,

¹⁵² Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik, 28 Nisan 1992 Tarihli Resmi Gazete, Sayı 21212, Madde 4.1.

finansal kiralama şirketlerine sermayelerinin belli bir bölümünü mal olarak koyma olanağı tanınabilir. Böyle bir düzenleme yapılırken, sermaye olarak konulacak malların şirketin etkinlik alanı ile ilgili olması sınırlamasının da getirilmesinde, kapsamın dar tutulması açısından yarar vardır¹⁵³.

Türkiye’de şube açmak yoluyla etkinlikte bulunacak yabancı finansal kiralama şirketlerinin genel koşullara ek olarak taşınmaları gereken koşullar şöyle sıralanabilir¹⁵⁴:

- Türkiye’deki şubeleri için ayırdıkları sermayenin Kanun’da belirtilen tutardan az olmaması.
- Kuruldukları veya faaliyette buldukları ülkelerde kiralama işlemleri yapmaya yetkili bulunmaları.

Bakanlıkça yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucu, yeterli sermaye, kiralama işlemlerini yürütebilecek uzmanlığa ve kredi değerliliğine sahip oldukları anlaşılmalara, durumları yasaya ve ilgili düzenlemeye uygun bulunanlara, Türkiye’de finansal kiralama işlerini yapma ön izni verilir¹⁵⁵.

Ön izni alan kiralama şirketlerinin isim ve adresleri 15 gün içerisinde ticaret sicili gazetelerinde yayınlanır. Bundan sonraki bir yıl içerisinde faaliyete geçmeyen kiralama şirketlerinin izni iptal edilir. Tanınan bu süre içerisinde faaliyete geçtiğini belirten kiralama şirketleri bir ay içerisinde gerekli belgeleri hazırlayarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na belgelerle birlikte başvuruda bulunurlar¹⁵⁶.

2.4.2 Finansal Kiralama Şirketinin Örgüt Yapısı

FKK’nın 10. maddesinin birinci fıkrasına göre; “Kiralayan şirketler, yalnızca anonim ortaklık biçiminde kurulabilir.” FKK’nın 11.maddesine göre; “Kiralayan şirketlerin ödenmiş sermayeleri bir milyar Türk Lirasından az olamaz. Yabancı kiralayan şirketlerin Türkiye’de şube açmalarında ise ödenmiş sermayeleri asgari iki milyon Amerika Birleşik Devletleri Doları karşılığı Türk Lirası’dır.

Bakanlar Kurulu bu miktarları beş katına kadar artırmaya yetkilidir.”

¹⁵³ Erol, a.g.e., s.19.

¹⁵⁴ Erol, a.g.e., s.19-20.

¹⁵⁵ Erol, a.g.e., s.20.

¹⁵⁶ Kabakçı, a.g.m., s.149.

2.4.3 Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı Seçimi

Kiralayan şirket, kiracı ile pazarlık sürecine girmeden önce, kiracı ile yapacağı görüşmelerle kiracı şirkete ilişkin çeşitli konularda bilgi toplama yoluna gider. Bu bilgiler işletmeyle ilgili genel ve ayrıntılı bilgiler, varlıkla ilgili bilgiler ve finansal bilgilerdir¹⁵⁷.

2.4.3.1 Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı İşletme ile İlgili Elde Edeceği Bilgiler

Kiralayan şirket, kiracı işletmeyle ilgili olarak aşağıdaki bilgileri edinmelidir¹⁵⁸:

- Kiracı şirketin türü (anonim şirket, şahıs şirketi vb...), bağlı olduğu bir işletme var ise bu ana firma hakkındaki bilgiler.
- İşletmenin faaliyet yılları toplamı ve kuruluş sözleşmeleriyle ilgili bilgiler.
- Üretecekleri ürünün cinsi, firmanın ve ürünün tanınmışlık düzeyi.
- Şirketin yönetim düzeyindeki elemanlarının (müdür, müdür yardımcısı, vb...) deneyimleri, sorumlulukları, imzaya yetkili kişilerin adları.
- Firmanın son zamanlarda idari yapısındaki, iş kolundaki gelişmeler, değişimler, geçmiş başarılar.
- Kiralamaya konu olacak varlığın kullanımında şirket amaçlarıyla paralellik olup olmadığı gibi.

2.4.3.2 Finansal Kiralama Şirketlerinin Kiracı Seçiminde Karar Kriterleri

Kiralama uygulamalarındaki var olan risk tayinin aslı, kredi değerlendirme kararına bağlıdır.

Kiralayan şirketin, kiracı işletme ile iyi bir kira sözleşmesi yapabilmesi ve risklerini azaltabilmesi için, kiracı firmayı risklilik bakımından incelemesi gereklidir.

Çoğu kiralayan şirketler, risklerini ölçebilmek için, aşağıdaki şartları göz önüne alıp kiralamayı kabul eder veya reddederler. Bu değerlendirme kredi değerlendirmesinden farklı değildir. Finansal kiralama işletmesinin kiracı seçimindeki karar kriterleri şunlardır¹⁵⁹:

- Karar,

¹⁵⁷ Kabakçı, a.g.m., s.155.

¹⁵⁸ Kabakçı, a.g.m., s.155.

¹⁵⁹ Kabakçı, a.g.m., s.157.

- Kapital,
- Rekabet,
- Teminat,
- Kurlar,
- Kapasite,
- Ekonomik Şartlar,
- Kredibilite,
- Ülke içi ve dışı durum,
- Teknolojik gelişmeler ve diğerleri.

2.4.4 Finansal Kiralama Şirketlerinin Finansman Sorunları

Finansal kiralama şirketleri de diğer şirketler gibi, finansal kiralamaya konu olabilecek malı satın alabilmek için, uygun maliyetlerle yeterli finansman kaynağına sahip olmalıdır. Bu şirketlerin Pazar paylarının gelişmesi, finansman kaynaklarının maliyetleriyle doğru orantılı olacaktır¹⁶⁰.

Satın alma işlemi, tamamı öz kaynakla ya da tamamı borçlanılarak veya yarısı borçlanılarak gerçekleştirilebilir. Buradaki önemli husus, fon maliyetlerinin düşüklüğü olacaktır¹⁶¹.

Diğer ülkelerdeki finansal kiralama şirketleri gibi, Türkiye'deki finansal kiralama şirketleri de FKK hükümlerine uygun olmak koşuluyla hisse senedi ve tahvil ihraç ederek, diğer finansal kuruluşlardan sağlayacakları iç ve dış kredilerle ve diğer alternatif finansman kaynaklarıyla fon oluşturabilirler. Bu şirketler, anonim şirket olarak kurulduklarından Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) çerçevesinde hisse senedi ve tahvil ihraç edebilirler¹⁶².

Bunun yanında, Türkiye'deki kaynak yetersizliği ve kredi maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle, bu şirketlerin dış piyasalardan temin edecekleri fonlar şirketlerin finansmanında önemli rol oynayabilirler. Ayrıca büyük imalatçı kuruluşlar, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur doğrudan veya dolaylı olarak finansal kiralama faaliyetlerine katılarak fon sağlama açısından önemli bir kaynak yaratabilirler¹⁶³.

¹⁶⁰ Kabakçı, a.g.m., s.159.

¹⁶¹ Kabakçı, a.g.m., s.159-160.

¹⁶² Kabakçı, a.g.m., s.160.

¹⁶³ Kabakçı, a.g.m., s.160.

Ayrıca kiralama şirketleri, fon imkanlarını arttırabilmek amacıyla yapmış oldukları sözleşmelerdeki kiralama tutarlarını parçalara bölerek, piyasada satılabilecek şekilde düzenlemeye giderek yeni bir menkul kıymet yaratabilmelidir. Piyasaya sürülen yeni menkul kıymetin vadesi, kiralama vadelerine uygun olmalı ve her bir yeni menkul kıymetin belli bir miktarına eşit olup, bunların satış değerleri vadeleriyle satış tarihleri arasında süreye göre reeskont edilerek bulunabilmelidir. Bu yapıldığı takdirde kiralama şirketleri yeni bir fon kaynağı yaratmış olabilirler. Ayrıca kiralama şirketleri kiracılardan alacakları kira senetlerini iskonto ettirerek fon sağlayabilirler¹⁶⁴.

2.4.5 Finansal Kiralama Şirketinin Denetimi

Finansal kiralama şirketlerinin denetimi “Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin” 9. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “Finansal kiralama şirketleri ile yabancı kiralama şirketlerinin Türkiye’deki şubelerinin işlemlerinin; Finansal Kiralama Kanunu’na, Türk Ticaret Kanunu’na, diğer ilgili mevzuata ve bu Yönetmelik hükümlerine uygunluğunu denetlemeye, Bankalar Yeminli Murakıpları ve Yardımcıları ile Hazine Kontrolörleri ve Stajyer Hazine Kontrolörleri yetkilidir.” Burada sözü edilen denetim aslında dış denetimdir¹⁶⁵.

Yönetmelik maddesinin açık düzenlenmesinden de anlaşıldığı gibi, finansal kiralama şirketinin dış denetimi, Bankalar Yeminli Murakıpları ile Hazine Kontrolörlerine bırakılmıştır. Burada bir açıklık bulunmamasına karşın, vergisel anlamda dış denetim alanına 213 Sayılı VUK’nın 135. maddesinde sayılan denetim organları da girmektedir. Ama, kabul etmek gerekir ki, 213 Sayılı VUK’nın 135. maddesinde sayılan organların denetim yetkisi, vergi alanıyla sınırlıdır¹⁶⁶.

Finansal kiralama şirketlerinin ikinci denetimi iç denetimdir. Bu denetim genellikle iki organ tarafından yerine getirilir. Bunlardan birincisi, finansal kiralama şirketleri anonim şirket şeklinde kurulmaları gerektiği için en az iki denetçi istihdam etmek zorundadırlar. Bunlar şirketi belirli aralıklarla denetlerler ve denetim raporlarını şirket genel kuruluna sunarlar. İç denetimin ikincisi ise, uygulamadan da görüldüğü üzere; finansal kiralama şirketleri kendilerini, bağımsız denetim şirketlerine bedelini ödemek suretiyle denetletirler. Uygulamada pek görülmemesine rağmen, kurumsallaşmasını

¹⁶⁴ Kabakçı, a.g.m., s.160.

¹⁶⁵ Erol, a.g.e., s.24.

¹⁶⁶ Erol, a.g.e., s.25.

tamamlamış ve büyük organizasyon yapısına sahip finansal kiralama şirketleri kendi iç denetimleri için bir iç denetim birimi ya da teftiş birimi oluşturabilirler¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Erol, a.g.e., s.25-26.

3 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler 2005 yılından itibaren Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) uygulamasına geçmişlerdir. Türkiye’de bu yönde niyet belirtmiş, hatta International Monetary Fund (IMF) 4. Gözden Geçirme Raporunda 2004 yılından itibaren 20 adet UMS’ye uyumlu muhasebe standardının yürürlüğe konulacağı taahhüdünde bulunmuştur. Bu süreçte vergi kanunlarında yer alan pek çok maddenin değiştirilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki finansal kiralama konusunda gerçekleştirilmiştir¹⁶⁸.

4842 Sayılı Kanununun 25. maddesi ile VUK’ya eklenen mükerrer 290. madde, 1.7.2003 tarihinden itibaren yapılacak finansal kiralama sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesini yeni esaslara bağlamış bulunmaktadır. Bu yasa ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca 319 Seri Nolu VUK Genel Tebliği (Resmi Gazete 1.7.2003-25155) ile 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (Resmi Gazete 31.7.2003-25185) yayımlanmıştır¹⁶⁹.

3.1 ESKİ ve YENİ SİSTEMİN KARŞILAŞTIRILMASI

Vergi kanunlarındaki bu yeni düzenlemelerle ilgili olarak aşağıda yapılan açıklamalar kişisel bir değerlendirme olup, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Kurulu’nun resmi görüşü mahiyetinde değildir¹⁷⁰.

3.1.1 Eski Uygulama

1.7.2003 tarihinden önce akdedilen finansal kiralama sözleşmeleri ile ilgili olarak kiralayan, eski hükümlere göre aktifinde yer alan varlığı amortismanına tabi tutmaya devam edecek, yeniden değerlendirme yapabilecek ve yatırım indiriminden yararlanabilecektir. Kiracı da, ödediği kira taksitlerini tamamen gider yazabilecektir¹⁷¹.

¹⁶⁸ Bülent Üstünel, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:266(Ekim, 2003), s.4.

¹⁶⁹ Üstünel, a.g.m., s.4.

¹⁷⁰ Üstünel, a.g.m., s.4.

¹⁷¹ Üstünel, a.g.m., s.4.

3.1.2 Yeni Uygulama

1.7.2003 tarihinden itibaren akdedilen finansal kiralama sözleşmelerinde; finansal kiralamaya konu varlık; kiralayanın aktifinde faiz+anaparadan oluşan bir alacak, kiracının aktifinde ise duran bir varlık ve pasifinde borç olarak gözükecektir. Kiracı, aktifinde yer alan duran varlık üzerinden amortisman ayıracak, yeniden değerlendirme yapabilecek ancak yatırım indiriminden yararlanma hakkı kiralayana ait olacaktır¹⁷².

Kiralayan, finansal kiralamadan doğan alacaklarını; kiracı ise borçlarını reeskonta tabi tutamayacaktır. Diğer taraftan, kiracının ödeyeceği kira taksitlerinin faiz kısmı, finansman gideri kısıtlamasına tabi olacaktır¹⁷³.

¹⁷² Üstünel, a.g.m., s.4.

¹⁷³ Üstünel, a.g.m., s.4.

3.2 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ İLE ÖNERİLEN HESAPLAR

11 Sayılı Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile finansal kiralama Tekdüzen Hesap çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı açıklamaları ile ilgili olarak aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır.

a) “**12-TİCARİ ALACAKLAR**” hesap grubunda **124-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ(-)** hesabı açılmıştır. Bu hesap finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz kazanılmamış finansal kiralama faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Bu gelirlerin hesaplanmasına ilişkin bilgiler bilanço dipnotlarında yer alır¹⁷⁴.

İŞLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralama ile ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “*Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri*” olarak bu hesaba alacak kaydedilir. Her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz gelirleri tutarları bu hesaba borç “*60 Brüt Satışlar*” hesap grubunda ilgili satış geliri hesabına alacak olarak kaydedilir. Ancak, esas faaliyet konusu finansal kiralama işlemiyle ilgili gerçekleşmiş faiz gelirleri “*64 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar*” hesap grubunda faiz geliri hesabına alacak olarak kaydedilir¹⁷⁵.

b) “**22-TİCARİ ALACAKLAR**” hesap grubunda **224-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ(-)** hesabı açılmıştır. Bu hesap finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işleminden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz kazanılmamış finansal kiralama faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Bu gelirlerin hesaplanmasına ilişkin bilgiler bilanço dipnotlarında yer alır¹⁷⁶.

İŞLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralama ile ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “*Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri*” olarak bu hesaba alacak kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda hesaplanan izleyen döneme ait faiz gelirleri tutarı bu

¹⁷⁴ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁷⁵ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁷⁶ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

hesaba borç, “124 Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri” hesabına alacak kaydedilir¹⁷⁷.

c) “30-MALİ BORÇLAR” hesap grubunda **301-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR** ve **302-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)** hesapları açılmıştır¹⁷⁸.

301-Finansal Kiralama İşlemlerinde Borçlar: Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi bir yılı geçmeyen borçlarının izlendiği hesaptır¹⁷⁹.

İŞLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir¹⁸⁰.

302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-): Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenememiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlendiği hesaptır¹⁸¹.

İŞLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tanımlanan her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz giderleri tutarları bu hesaba alacak “66-Borçlanma Maliyetleri” hesap grubunda ilgili borçlanma gideri hesabına borç kaydedilir¹⁸².

d) “40-MALİ BORÇLAR” hesap grubunda **401-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR** ile **402-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)** hesapları açılmıştır¹⁸³.

401-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar: Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı aşan borçlarının izlendiği hesaptır¹⁸⁴.

¹⁷⁷ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁷⁸ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁷⁹ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸⁰ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸¹ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸² bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸³ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸⁴ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

İSLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir. Dönemsellik varsayımına uygun olarak dönem sonlarında, izleyen dönemi ilgilendiren tutar, “301-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar” hesabına alacak, bu hesaba borç kaydedilir¹⁸⁵.

402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-): Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan ve vadesi bir yılı aşan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlendiği hesaptır¹⁸⁶.

İSLEYİŞİ: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tanımlanan ve her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar “302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç, bu hesaba alacak kaydedilir¹⁸⁷.

¹⁸⁵ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸⁶ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

¹⁸⁷ bkz., 11 SAYILI MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞİ.

3.3 GERİ ÖDEME PLANIN NASIL HAZIRLANDIĞININ BİR ÖRNEK OLAY İLE AÇIKLANMASI

ÖRNEK¹⁸⁸: Piyasa değeri (Peşin satış değeri=Net bugünkü değeri) 1000 TL olan bir makine 1 Ocak 2002 tarihinde 4 yıllık süreyle finansal kiralama biçiminde kiralanıyor. Faiz oranının %47.2 olduğu varsayımı altında geri ödeme planı aşağıdaki şekilde düzenlenir:

Peşin satış fiyatı belli olan bir varlığın belli bir taksit sayısı ve faiz oranına göre taksitli “satın alınması” veya “satılması” durumunda her bir taksitin tutarının ne olması gerektiğini hesaplamak için, taksitlerin bugünkü değeri faktörünü (PVIFA) hesaplamak gerekir. PVIFA, aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$PVIFA_{\%k;n} = \frac{1 - \frac{1}{(1+k)^n}}{k}$$

n: DÖNEM SAYISI

k: YILLIK FAİZ ORANI

Bu formül esas alınarak örneğimiz için geçerli taksit tutarları şöyle hesaplanacaktır:

$$PVIFA_{\%47.2;4} = \frac{1 - \frac{1}{(1+0.472)^4}}{0.472} = 1.6674$$

Varlığın Bugünkü Değeri(Peşin Satış Fiyatı)= Taksit Tutarı×PVIFA

$$1000 = \text{Taksit Tutarı} \times 1.6674$$

$$\text{Taksit Tutarı} = 600 \text{ TL}$$

Yukarıdaki bilgilere göre geri ödeme planı şu şekilde düzenlenir

¹⁸⁸ Örnek Sayılğan, a.g.m., s.76-78’den aynen alınmıştır.

İŞLEM TARİHİ	TAKSİT	FAİZ	ANAPARA	KALAN
01.01.2002				1000
31.12.2002	600	472(i)	128(ii)	872(iii)
31.12.2003	600	412(iv)	188(v)	684(vi)
31.12.2004	600	323(vii)	277(viii)	407(ix)
31.12.2005	600	193	407	0
TOPLAM	2400	1400	1000	

$$i = 1000 \times \%47.2 = 472$$

$$iv = 872 \times \%47.2 = 412$$

$$ii = 600 - 472 = 128$$

$$v = 600 - 472 = 188$$

$$iii = 1000 - 128 = 872$$

$$vi = 872 - 188 = 684$$

Tabloda yer alan faizler, ilgili dönem itibariyle henüz ödenmemiş olan anaparanın (Örneğin 31.12.2002 tarihinde ödenecek taksit içindeki faiz tutarı hesaplanırken henüz hiç ödeme yapılmamış olduğundan kalan anapara tutarı 1000 TL'dir) faiz oranı ile çarpılması sonucu bulunan tutardır. Taksit tutarından faizler çıkarıldıktan sonra kalan tutar da, ödenecek taksit tutarı içindeki anapara miktarını göstermektedir.

3.4 BİR ÖRNEK OLAY İLE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNİN AÇIKLANMASI

A Finansal Kiralama A.Ş. rayiç bedeli 100 milyar TL olan bir ultrasonografi makinesini %1 KDV ile birlikte 101 milyar TL'ye edinmiştir. Daha sonra bu makineyi; 4 yıl sonra mülkiyetini 1 milyon TL bedelle devredilmek ve ödemeler yıllık %45 faizle 48 ay eşit taksitlerle dönem sonu ödemeli olarak yapılmak koşuluyla B Kadın ve Doğum Hastaneciliği A.Ş.'ye kiralamıştır. Finansal kiralama sözleşmesi 1.1.2004 tarihinde imzalanmış ve aynı günde cihaz A Kadın ve Doğum Hastaneciliği A.Ş.'ye teslim edilmiştir.

Bu kiralama işlemi ile ilgili gerekli hesaplamalar, planlar ve muhasebe kayıtları aşağıda ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir:

1)Aylık Taksit Tutarının Hesaplanması:

Aylık taksit tutarını bulabilmek için, öncelikle taksitlerin bugünkü değeri faktörünü (PVIFA) hesaplamak gerekir.

Yıllık faiz oranı %45 olduğundan, aylık faiz oranı (Yıllık faiz oranı/12)=0.0375'dir.

$$PVIFA_{\%k;n} = \frac{1 - \frac{1}{(1+k)^n}}{k} = \frac{1 - \frac{1}{(1+0.0375)^{48}}}{0.0375} = 22.1111$$

Varlığın Bugünkü Değeri = Aylık Taksit Tutarı× PVIFA

100.000.000.000 = Aylık Taksit Tutarı×22,1111

Aylık Taksit Tutarı = 4.522.609.475 TL

NOT: Burada ödemeler her ayın sonu itibari ile yapılacağı için, geri ödeme süresi 48 ay olmaktadır. Eğer ödemeler her ayın sonu yerine başında yapılıyorsa, geri ödeme süresi 47 ay olacaktır.

2.Aylık Taksit Tutarının Faiz ve Anapara Olarak Ayrıştırılması

i) Aylık Taksit Tutarı	= 4.522.609.475 TL
Taksit Sayısı	= 48
Ödenecek Toplam Kira Tutarı	= 217.085.254.800 TL(4.522.609.475×48)
ii) Ödenecek Toplam Tutar	= 217.085.254.800 TL(a)
Ödenecek Anapara Tutarı	= 100.000.000.000 TL(b)
Ödenecek Toplam Faiz Tutarı	= 117.085.254.800 TL(a-b)

Ödenecek toplam 117.085.254.800 TL tutarındaki faiz ile 100.000.000.000 TL tutarındaki anaparanın aylık taksitler itibariyle ayrıştırılması Excel yardımıyla bir tablo oluşturularak yapılabilir. Finansal kiralamaya konu olan varlık finansal kiralama sonunda 1.000.000 TL bedelle kiralayana devredileceği için, finansal kiralama tutarı 99.999.000.000 TL'dir.

0,0375 (2) Finansal Kiralama Tutarı:99.999.000.000				
(3) Ay	(4) Kira Tutarı	(5) Faiz [(7)*(0,0375)]	(6) Faiz Oranı [(4)-(5)]	(7) Kalan Anapara[(7)-(6)]
2004/1	4.522.609.475	3.750.000.000	772.609.475	99.227.390.524
2004/2	4.522.609.475	3.721.027.145	801.582.330	98.425.808.194
2004/3	4.522.609.475	3.690.967.807	831.641.668	97.594.166.526
2004/4	4.522.609.475	3.659.781.245	862.828.230	96.731.338.296
2004/5	4.522.609.475	3.627.425.186	895.184.289	95.836.154.007
2004/6	4.522.609.475	3.593.855.775	928.753.700	94.907.400.307
2004/7	4.522.609.475	3.559.027.512	963.581.963	93.943.818.344
2004/8	4.522.609.475	3.522.893.188	999.716.287	92.944.102.057
2004/9	4.522.609.475	3.485.403.827	1.037.205.648	91.906.896.409
2004/10	4.522.609.475	3.446.508.615	1.076.100.860	90.830.795.549
2004/11	4.522.609.475	3.406.154.833	1.116.454.642	89.714.340.907
2004/12	4.522.609.475	3.364.287.784	1.158.321.691	88.556.019.216
TOPLAM	54.271.313.700	42.827.332.917	11.443.980.783	
2005/1	4.522.609.475	3.320.850.721	1.201.758.754	87.354.260.462
2005/2	4.522.609.475	3.275.784.767	1.246.824.708	86.107.435.754
2005/3	4.522.609.475	3.229.028.841	1.293.580.634	84.813.855.120
2005/4	4.522.609.475	3.180.519.567	1.342.089.908	83.471.765.212
2005/5	4.522.609.475	3.130.191.195	1.392.418.280	82.079.346.933
2005/6	4.522.609.475	3.077.975.510	1.444.633.965	80.634.712.968
2005/7	4.522.609.475	3.023.801.736	1.498.807.739	79.135.905.229
2005/8	4.522.609.475	2.967.596.446	1.555.013.029	77.580.892.200
2005/9	4.522.609.475	2.909.283.457	1.613.326.018	75.967.566.182
2005/10	4.522.609.475	2.848.783.732	1.673.825.743	74.293.740.439
2005/11	4.522.609.475	2.786.015.266	1.736.594.209	72.557.146.230
2005/12	4.522.609.475	2.720.892.984	1.801.716.491	70.755.429.738
TOPLAM	54.271.313.700	36.470.724.223	17.800.589.477	

2006/1	4.522.609.475	2.653.328.615	1.869.280.860	68.886.148.879
2006/2	4.522.609.475	2.583.230.583	1.939.378.892	66.946.769.987
2006/3	4.522.609.475	2.510.503.875	2.012.105.600	64.934.664.386
2006/4	4.522.609.475	2.435.049.914	2.087.559.561	62.847.104.826
2006/5	4.522.609.475	2.356.766.431	2.165.843.044	60.681.261.782
2006/6	4.522.609.475	2.275.547.317	2.247.062.158	58.434.199.623
2006/7	4.522.609.475	2.191.282.486	2.331.326.989	56.102.872.634
2006/8	4.522.609.475	2.103.857.724	2.418.751.751	53.684.120.883
2006/9	4.522.609.475	2.013.154.533	2.509.454.942	51.174.665.941
2006/10	4.522.609.475	1.919.049.973	2.603.559.502	48.571.106.439
2006/11	4.522.609.475	1.821.416.491	2.701.192.984	45.869.913.455
2006/12	4.522.609.475	1.720.121.755	2.802.487.720	43.067.425.735
TOPLAM	54.271.313.700	26.583.309.696	27.688.004.004	
2007/1	4.522.609.475	1.615.028.465	2.907.581.010	40.159.844.725
2007/2	4.522.609.475	1.505.994.177	3.016.615.298	37.143.229.427
2007/3	4.522.609.475	1.392.871.104	3.129.738.371	34.013.491.056
2007/4	4.522.609.475	1.275.505.915	3.247.103.560	30.766.387.495
2007/5	4.522.609.475	1.153.739.531	3.368.869.944	27.397.517.551
2007/6	4.522.609.475	1.027.406.908	3.495.202.567	23.902.314.985
2007/7	4.522.609.475	896.336.812	3.626.272.663	20.276.042.322
2007/8	4.522.609.475	760.351.587	3.762.257.888	16.513.784.434
2007/9	4.522.609.475	619.266.916	3.903.342.559	12.610.441.875
2007/10	4.522.609.475	472.891.570	4.049.717.905	8.560.723.970
2007/11	4.522.609.475	321.027.149	4.201.582.326	4.359.141.644
2007/12	4.522.609.475	163.467.812	4.359.141.644	0
TOPLAM	54.271.313.700	11.203.887.946	43.067.425.735	
Devir			1.000.000	
TOPLAM	217.085.254.800	117.085.254.782	100.000.999.999	

Şekil 3-1 Ödenecek Anapara ve Taksitlerin Aylık Taksitler İtibariyle Ayrıştırılması

1.Taksit: 31Ocak 2004 Tarihinde Ödenecek Faiz ve Anaparanın Hesaplanması

- i) Toplam Anapara = 100.000.000.000 TL (a)
Aylık Faiz Oranı = 0,0375 (b)
1.Ay için Faiz Tutarı = 3.750.000.000 TL [(a)×(b)]
- ii) Aylık Toplam Taksit Tutarı = 4.522.609.475 TL (a)
1.Ay için Faiz Tutarı = 3.750.000.000 TL (b)
1.Ay için Anapara Tutarı = 772.609.475 TL [(a)-(b)]

31 Ocak 2004 Tarihli 1.Faturanın Düzenlenmesi

- i) Anapara : 772.609.475 TL ii) Kira Tutarı : 4.522.609.475 TL
Faiz : 3.750.000.000 TL %1 KDV : 45.226.095 TL
Kira Tutarı : 4.522.609.475 TL TOPLAM : 4.567.835.570 TL

2.Taksit: 29 Şubat 2004 Tarihinde Ödenecek Faiz ve Anaparanın Hesaplanması

i) Toplam Anapara	: 100.000.000.000 TL (a)
Ödenmiş Olan Anapara	: 772.609.475 TL (b)
Kalan Anapara Tutarı	: 99.227.390.525 TL [(a)-(b)]
Aylık Faiz Oranı	: 0,0375 (c)
2.Ay için Faiz Tutarı	: 3.721.027.145 TL [(a)-(b)]×(c)
ii) Aylık Toplam Taksit Tutarı	: 4.522.609.475 TL (a)
2.Ay için Faiz Tutarı	: 3.721.027.145 TL (b)
2.Ay için Anapara Tutarı	: 801.582.330 TL [(a)-(b)]

29 Şubat 2004 Tarihli 2.Faturanın Düzenlenmesi

i) Anapara	: 801.582.330 TL	ii) Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL
Faiz	: 3.721.027.145 TL	%1 KDV	: 45.226.095 TL
Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL	TOPLAM	: 4.567.835.570 TL

3.Taksit: 31 Mart 2004 Tarihinde Ödenecek Faiz ve Anaparanın Hesaplanması

i) Toplam Anapara	: 100.000.000.000 TL
Ödenmiş Olan Anapara	: 1.574.191.805 TL(772.609.475+801.582.330)
Kalan Anapara Tutarı	: 98.425.808.195 TL
Aylık Faiz Oranı	: 0,0375
3 Ay için Faiz Tutarı	: 3.690.967.807 TL
ii) Aylık Toplam Taksit Tutarı	: 4.522.609.475 TL
3.Ay için Faiz Tutarı	: 3.690.967.807 TL
3.Ay için Anapara Tutarı	: 831.641.668 TL

31 Mart 2004 Tarihli 3.Faturanın Düzenlenmesi

i) Anapara	: 831.641.668 TL	ii) Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL
Faiz	: 3.690.967.807 TL	%1 KDV	: 45.226.095 TL
Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL	TOPLAM	: 4.567.835.570 TL

İzleyen aylara ait faiz ve anapara ödemelerinin hesaplanması da belirtilen hesaplama metoduna göre yapılacaktır.

48.Taksit: 31 Aralık 2007 Tarihinde Ödenecek Faiz ve Anaparanın Hesaplanması

i) Toplam Anapara	: 100.000.000.000 TL
Ödenmiş Olan Anapara	: 95.640.858.350 TL(772.609.475+801.582.330+...4.201.582.326)
Kalan Anapara Tutarı	: 4.359.141.650 TL
Aylık Faiz Oranı	: 0,0375
48. Ay için Faiz Tutarı	: 163.467.825 TL

ii) Aylık Toplam Taksit Tutarı	: 4.522.609.475 TL
48.Ay için Faiz Tutarı	: 163.467.825 TL
48.Ay için Anapara Tutarı	: 4.359.141.650 TL

31 Aralık 2007 Tarihli 48. Faturanın Düzenlenmesi

i) Anapara	: 4.359.141.650 TL	ii) Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL
Faiz	: 163.467.825 TL	%1 KDV	: 45.226.095 TL
Kira Tutarı	: 4.522.609.475 TL	TOPLAM	: 4.567.835.570 TL

Yukarıdaki hesaplamalar yapıldıktan sonra kiralayanın ve kiracının yapacağı kayıtlar aşağıda sırasıyla gösterilmiştir.

KİRALAYANIN YAPACAĞI KAYITLAR

i) Kiralama Konusu Malın Satın Alınması

	1.1.2004	
253-Tesis, Makine ve Cihazlar	100.000.000.000	
191-İndirilecek KDV	1.000.000.000	
	320-Satıcılar	101.000.000.000

ii) Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması

Kanuna göre, kiraya verilen kıymetin “*Net bilanço aktif değeri*” ile “*Kira ödemelerinin bugünkü değeri*” karşılaştırılır. İktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri, kira ödemelerinin bugünkü değerine eşitse, (genelde böyledir) iktisadi kıymet, iz bedelle sabit kıymetlerde izlenecek şekilde anapara+ faiz tutarı kadar bir alacağa dönüştürülür. Gelecek dönem faiz gelirleri ise pasifte bir hesap yerine, aktifte açılacak negatif karakterli 124 veya 224-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri(-) hesabına alacak kaydedilir.

1.1.2004

120-Alıncılar (1 yıldan kısa vadeli 54.271.313.700

kira taksitleri tutarı 12* 4.522.609.475)

220-Alıncılar (1 yıldan uzun vadeli 162.813.941.100

kira taksitleri tutarı 36* 4.522.609.475)

124-Kazanılmamış 42.827.332.917

Finansal Kiralama Faiz

Gelirleri(1 yıl ve daha kısa vadeli faiz gelirleri)

224-Kazanılmamış 74.257.921.883

Finansal Kiralama Faiz

Gelirleri

253-Tesis, Makine ve 99.999.000.000

Cihazlar

Makinenin net aktif değeri, kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olsaydı, aradaki fark dönem geliri olarak, yüksek olsaydı sabit kıymet olarak muhasebeleştirilecektir.

iii) Ocak 2004 Dönemine Ait Kayıtlar

Kiralayan tarafından düzenlenecek olan faturada aşağıdaki ayrıntının yer alması muhasebeleştirmeyi kolaylaştıracaktır.

Anapara	772.609.400 TL	
Faiz	3.750.000.000 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

Daha önce finansal kiralama sözleşmesi kayda alınırken müşteri tümüyle borçlandırılmış ve karşılığında da kazanılmamış faiz geliri tahakkuk ettirilmiş olduğundan, bu fatura ile sadece KDV tahakkuku kayda alınacaktır.

iv) Ocak 2004 Ayına Ait Taksidin Tahsil Edilmesi

31.1.2004	
102-Bankalar	4.567.835.570
	120-Alıcılar 4.522.609.475
	391-Hesaplanan KDV 45.226.095

v) Ocak 2004 Dönemine Ait Faiz Gelirinin Kaydı

31.1.2004	
124-Kazanılmamış	3.750.000.000
Finansal Kiralama Faiz	
Gelirleri	
	600-Yurt İçi Satışlar 3.750.000.000

NOT: Daha önce de belirtildiği gibi her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz gelirleri, “600-Yurtiçi Satışlar Hesabına” alacak olarak kaydedilir. Ancak, esas faaliyet konusu finansal kiralama olmayan işletmelerce yapılan finansal kiralama işlemiyle ilgili gerçekleşmiş faiz gelirleri “642- Faiz Gelirleri” hesabına alacak kaydedilir.

vi) Ocak 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1Yılın Altına Düşen Alacakların İlgili Hesaplara Aktarılması

31.1.2004	
120-Alıcılar	4.522.609.475
	220-Alıcılar (Ocak 2005 Dönemi 4.522.609.475
	Finansal Kiralama Bedeli Alacağının
	Vadesi 1 Yıla Düşmüştür)

vii) Ocak 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Kazanılmamış

Finansal Kiralama Faiz Gelirlerinin İlgili Hesaba Aktarılması

31.1.2004

224-Kazanılmamış 3.320.850.721

Finansal Kiralama Faiz

Gelirleri (Ocak 2005 dönemine ait

Faiz gelirinin vadesi 1 yıla düşmüştür)

124-Kazanılmamış 3.320.850.721

Finansal Kiralama Faiz

Gelirleri

viii) Şubat 2004 Dönemine Ait Kayıtlar

Kiralayan tarafından düzenlenecek olan faturada aşağıdaki ayrıntının yer alması muhasebeleşirmeyi kolaylaştıracaktır.

Anapara	801.582.330 TL	
Faiz	3.721.027.145 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

ix) Şubat 2004 Ayına Ait Taksidin Tahsil Edilmesi

29.2.2004

102-Bankalar 4.567.835.570

120-Alıcılar 4.522.609.475

391-Hesaplanan KDV 45.226.095

x) Şubat 2004 Dönemine Ait Faiz Gelirinin Kaydı

29.2.2004	
124-Kazanılmamış	3.721.027.145
Finansal Kiralama Faiz Gelirleri	
600-Yurtiçi Satışlar	3.721.027.145

xi) Şubat 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılı Altına Düşen Alacakların İlgili Hesaba Aktarılması

29.2.2004	
224-Kazanılmamış	3.275.784.767
Finansal Kiralama Faiz Gelirleri	
124-Kazanılmamış	3.275.784.767
Finansal Kiralama Faiz Gelirleri	

NOT: İzleyen aylarda da aynı kayıtlar tekrarlanır.

xii) Aralık 2007 Dönemine Ait Kayıtlar

Anapara	4.359.141.650 TL	
Faiz	163.467.825 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

xiii) Aralık 2007 Ayına Ait Taksidin Tahsil Edilmesi

31.12.2007	
102-Bankalar	4.567.835.570
120-Alıcılar	4.522.609.475
391-Hesaplanan KDV	45.226.095

xiv) Aralık 2007 Dönemine Ait Faiz Gelirinin Kaydı

31.12.2007	
124-Kazanılmamış	163.467.825
Finansal Kiralama Faiz	
Gelirleri	
600-Yurtiçi Satışlar	163.467.825

xv) Kiralanan Malın Mülkiyetinin Kiracıya Devri

31.1.2007	
102-Bankalar	1.010.000
253-Tesis, Makine ve	1.000.000
Cihazlar	
391-Hesaplanan KDV	10.000

KİRACININ YAPACAĞI KAYITLAR

i) Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması

Finansal kiralama konusu makine, “*net bilanço aktif değeri*” ile kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilerek aktife alınır ve aynı miktar pasifte “*anapara borcu*” olarak gösterilir.

1.1.2004	
265-Finansal Kiralama	99.99.000.000
Hakları	
302-Ertelenmiş Finansal	42.827.332.917
Kiralama Borçlanma	
Maliyetleri (1 Yılda Kısa Süreli)	
402-Ertelenmiş Finansal	74.257.921.883
Kiralama Borçlanma	
Maliyetleri (1 Yılda Uzun Süreli)	
301-Finansal Kiralama	
İşlemlerinden Borçlar	54.271.313.700
<small>(Finansal kiralama bedeli taksitlerinin 1 yıldan kısa vadeli kısmı)</small>	
401-Finansal Kiralama	
İşlemlerinden Borçlar	162.812.941.100
<small>(Finansal kiralama bedeli taksitlerinin 1 yıldan uzun vadeli kısmı)</small>	

NOT: Makinenin net aktif değeri, kira ödemelerinin bugünkü değerinden yüksek olsaydı, aradaki fark dönem geliri olarak, aksine, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri, kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olsaydı, aradaki fark sabit kıymet olarak muhasebeleştirilecekti

ii) Ocak 2004 Dönemine Ait Kayıtlar

Kiralayan tarafından düzenlenecek faturada aşağıdaki ayrıntının yer alması, muhasebeleştirmeyi kolaylaştıracaktır.

Anapara	772.609.475 TL	
Faiz	3.750.000.000 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

iii) 31 Ocak 2004 Tarihli Faturanın Tahakkuku

31.1.2004		
301-Finansal Kiralama	4.522.609.475	
İşlemlerinden Borçlar		
191-İndirilecek KDV	45.226.095	
	320-Satıcılar	4.567.835.570

iv) 31 Ocak 2004 Tarihli Faturanın Ödenmesi

31.1.2004		
320-Satıcılar	4.567.835.570	
	102-Bankalar	4.567.835.570

v) Ocak 2004 Dönemine Ait Faiz Giderinin Kaydı

31.1.2004		
780-Finansman Gideri	3.750.000.000	
	302-Ertelenmiş	3.750.000.000
Finansal Kiralama		
Borçlanma Maliyetleri		

NOT: Her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz giderinin, “Finansman Giderleri” hesabına borç kaydedilmesi gerekir.

vi) Ocak 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Borçların İlgili Hesaba Aktarılması

31.1.2004	
401-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	4.522.609.475
	301-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
	4.522.609.475

vii) Ocak 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetinin İlgili Hesaba Aktarılması

31.1.2004	
302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri	3.320.850.721
	402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri
	3.320.850.721

viii) Şubat 2004 Dönemine Ait Kayıtlar

Anapara	801.582.330 TL	
Faiz	3.721.027.145 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

ix) 29 Şubat 2004 Tarihli Faturanın Tahakkuku

29.2.2004		
301-Finansal Kiralama	4.522.609.475	
İşlemlerinden Borçlar		
191-İndirilecek KDV	45.226.095	
	320-Satıcılar	45.567.835.570

x) 29 Şubat 2004 Tarihli Faturanın Ödenmesi

29.2.2004		
320-Satıcılar	4.567.835.570	
	102-Bankalar	4.567.835.570

xi) Şubat 2004 Dönemine Ait Faiz Giderinin Kaydı

29.2.2004		
780-Finansman	3.721.027.145	
Giderleri		
	302-Ertelenmiş Finansal	3.721.027.145
	Kiralama Borçlanma	
	Maliyetleri	

xii) Şubat 2004 Sonu İtibariyle Vadeli 1 Yılın Altına Düşen Borçların İlgili Hesaba Aktarılması

29.2.2004		
401-Finansal Kiralama	4.522.609.475	
İşlemlerinden Borçlar		
	301-Finansal Kiralama	4.522.609.475
	İşlemlerinden Borçlar	

xiii) Şubat 2004 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Ertelemiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetlerinin İlgili Hesaba Aktarılması

<u>29.2.2004</u>	
302-Ertelenmiş Finansal	3.275.784.767
Kiralama Borçlanma Maliyetleri	
402-Ertelenmiş Finansal	3.275.784.767
Kiralama Borçlanma Maliyetleri	

NOT: İzleyen aylarda da aynı kayıtlar tekrarlanır.

xiv) Yıl Sonlarında Amortisman Giderlerinin Kaydı

<u>31.12.2004</u>	
730-Genel Üretim	20.000.000.000
Giderleri	
103-Birikmiş Amortisman	20.000.000.000

NOT: Her yıl sonu itibariyle bu işlem tekrarlanacaktır. Aynı şekilde, geçici vergi dönemlerinde de amortisman hesaplanacaktır. Finansal kiralama hakları, amortisman uygulamasına ve gerekiyorsa enflasyon düzeltmesine tabi olacaktır.

xv) Aralık 2007 Dönemine Ait Kayıtlar

Kiralayan tarafından düzenlenecek faturada aşağıdaki ayrıntının yer alması muhasebeleşirmeyi kolaylaştıracaktır.

Anapara	4.359.141.650 TL	
Faiz	163.467.825 TL	
	Kira Tutarı	4.522.609.475 TL
	%1 KDV	45.226.095 TL
	TOPLAM	4.567.835.570 TL

xvi) 31 Aralık 2007 Tarihli Faturanın Tahakkuku

31.12.2007	
301-Finansal Kiralama	4.522.609.475
İşlemlerinden Borçlar	
191-İndirilecek KDV	45.226.095
320-Satıcılar	4.567.835.570

xvii) 31 Aralık 2007 Tarihli Faturanın Ödenmesi

31.12.2007	
780-Finansman Giderleri	163.467.825
302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri	163.467.825

xviii) Kiralama Konusu Malın Devir Alınması

31.12.2007	
253-Tesis, Makine ve Cihazlar	1.000.000
191-İndirilecek KDV	10.000
320-Satıcılar	1.010.000

31.12.2007	
320-Satıcılar	1.010.000
102-Banka	1.010.000

SONUÇ

Genel olarak günümüzde gelişen teknoloji ve de şartlar göz önüne alındığında özellikle yatırımcılar için orta ve uzun vadeli kaynakların önemi kolayca anlaşılabilir. Satın alma veya banka kredisi ile mal edinmenin yaratacağı dezavantajlardan yatırımcının kurtulmasını sağlayan bir yatırım aracı olan finansal kiralama, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yatırımların finansmanında başvurulabilecek önemli araçlardan biridir. Finansal kiralama sayesinde, işletmeler düşük maliyetlerle finansman sağlarken, finansal kiralamanın getirdiği birçok mali ve hukuki avantajlardan da yararlanmaktadırlar. Bu da günümüz global dünyasında işletmeler açısından çok önemlidir.

Finansal kiralama, gerek yatırımcılar, gerek toplum, gerekse devlet açısından büyük katkılar sağlayan bir finansman yöntemi olarak 20. yy başlarında dünya literatürüne, 20. yy sonlarına doğru da Türkiye literatürüne girmiştir. Dünyada geniş uygulama alanı bulan bu finansman tekniği Türkiye’de de dinamik bir şekilde gelişmektedir.

Türkiye’de finansal kiralama 1985 yılında yayınlanan 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile düzenlenmiştir. Ancak mevzuat uygulamadan önce hazırlandığı için, FKK’da muhasebeleştirme ve finansal raporlama ile ilgili düzenlemeler yer almamaktaydı. Finansal kiralama uygulamalarının Türkiye’de son yıllarda yoğunluk kazanması sonucu 4842 Sayılı Kanununun 25. maddesi ve Vergi Usul Kanunu’na eklenen mükerrer 290. madde ile, 1.7.2003 tarihinden itibaren yapılacak finansal kiralama sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi yeni esaslara bağlanmış bulunmaktadır. Bu değişiklikte Avrupa Birliği(AB) üyesi ülkelerde 2005 yılında UMS uygulamasına geçilecek olması ve Türkiye’nin AB üyeliği istemi etkili olmuştur.

Sonuç olarak işletmelerin büyümeye ihtiyaç duyduğu, rekabetçi piyasa ve globalleşen dünya görüşü çerçevesinde ayakta kalması ve büyümesi için düşük maliyetli, mali ve hukuki yönden avantaj sağlayan yeni finansman yöntemlerini ve bu yöntemlerden finansal kiralamayı uygulamaları faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AYDIN, Vural. “Finansal Kiralama(Leasing)”, (Basılmamış Y.Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992).

BERK, Niyazi. **Finansal Yönetim**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1999.

BRIGHAM, Eugene F. **Fundamentals Of Financial Management**, The Dryden Press A Harcourt Brace, University Of Florida, Sixth Edition.

BUYURGAN, Sibel. “Finansal Kiralamaya İlişkin Muhasebe Sorunları”, (Basılmamış Y.Lisans Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Denetimi Y.Lisans Programı, 1994).

DAVIDSON, Sidney ve STICKNEY, Clyde P. ve WEIL, Roman L. **Financial Accounting and Introduction to Concepts, Methods and Uses**, Halt-Saunders International Edition, Japan, 1985.

ERGÜL, Nuray ve DUMANOĞLU, Sezai. **Finansal Kiralama**, Der Yayınları, İstanbul, 2003.

EROL, Ahmet. **Finansal Kiralama(Leasing)**, Sirküler Rapor Serisi, Ankara, 1999.

GÜNLÜK, Mehmet. “Leasing’in Türkiye Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi”, (Basılmamış Y.Lisans Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999).

KIRCI, Onur. “Leasing İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde UMS ve TMS Karşılaştırılması ve Türkiye Uygulaması”, (Basılmamış Y.Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001).

KOÇ, Mehmet. **Finansal Kiralama**, Beta Yayınevi, 2.b., İstanbul, 2004.

PEKDEMİR, Recep. **Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme ve Raporlama**, TÜRMOB Yayınları, Ankara, 2003.

ŞOĞUR, Macide. **Finansal Kiralama ve Uygulaması**, Doktora Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İşletmecilik Bölümü, İstanbul, 1989.

TOROSLU, M.Vefa. **Leasing İşlemleri ve Muhasebesi**, Beta Yayınevi, 1.b., İstanbul, 2000.

MAKALELER

ALTOP, Atilla. “Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama Sözleşmesi”, **İstanbul, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, Yayın No:238, 1990.

CANOĞLU, Mehmet Ali. “Finansal Kiralama Muhasebesi”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı.129, 2003.

DOYRANGÖL, Nuran Cömert. “Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.64, 2003.

ERGÜL, Nuray ve DUMANOĞLU, Sezai. “Türkiye’de Leasing ve Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı.185.

GÖLEHAN, Bahşi ve ZANDER, Ernst. “Leasing ve Factoring ile İlgili Muhasebe Sorunları ve Türkiye Uygulaması için Öneriler”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi**, Sayı.49-50, İstanbul, 1987.

KABAKÇI, Ali. “Kiralayan Açısından Finansal Kiralama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt.8, Sayı.1, İzmir, 1991.

OLCAY, Volkan. “Dünya’da ve Türkiye’de Leasing İşlemleri ve Bu İşlemlerin **Mali** Tablolara Etkisi”, **Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği**, “**Şirketlerde Leasing, Factoring ve Ortaklardan Sağlanan Finansman ile Ortaklar Cari Hesabının İşleyişi ve Sorunları**” Konulu Meslek Toplantısı, İstanbul, 09/03/1998.

ÖZANDAŞ, Okan. “Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı.126, 2003.

ÖZELER, Mustafa ve CANSIZLAR, Doğan. “Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Kiralama(Leasing) Dünya’da ve Türkiye’de Uygulaması”, **Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu**, Yayın No: 1987/287.

SAYILGAN, Güven. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilme İlkeleri **ve** Örnek Uygulama”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı.12, 2004.

SERBEST, Selahattin. “Leasing ve Factoring Kullanılması Gereken Bir **Finansman** Yöntemidir”, **İktisat, İşletme ve Finans Mali ve Ekonomik Sorunlara Yönelik Aylık Yayın**, Sayı.76-77, 1992.

SİPAHİ, Barış. “Leasing İşlemlerinin Kiracı ve Kiraya Veren Açısından Muhasebeleştirilmesi(1)”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı.86, 2000.

TEKKOYUN, İsmail. “Vergi Usul Kanunu Kapsamında Gerçekleşen Finansal Kiralamalar KDV Kanunu ve FKK’nda Yer Alan Avantajlardan Yararlanabilir mi?”, **Vergi Dünyası Dergisi**, 2003.

TUĞLU, Ali. “Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV Uygulaması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı.267, 2003.

ÜSTÜNEL, Bülent. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı.266, 2003.

YAVAŞ, Recep ve YÜCE, Mehmet. “Türk Vergi Mevzuatı Açısından Leasing ve Uygulamada Görülen Aksaklıklar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı.80, 1995.

YÜKSEL, Volkan. “Leasing İşlemlerinin Özellikleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Maliye Postası Dergisi**, Sayı.548, 2003

KANUNLAR

Finansal Kiralama Kanunu

Vergi Usul Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

Borçlar Kanunu

Katma Değer Vergisi Kanunu

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Mersin Anamur'da doğan Ersin DOLU, ilköğrenim ve ortaöğrenimini Mersin Anamur'da tamamladı. 2003 yılında Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden iyi derece ile mezun oldu.2003 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Yüksek Lisans programında eğitimine devam etti. Çalışma hayatına 2005 yılında T.İşbankası A.Ş. Anamur Şubesinde memur olarak başlamış olup, aynı Şubede Operasyon Servis Yetkilisi olarak devam etmektedir.